

Q Vriendenkring

*Maandblad van de Nederlandse Quakers.
96^e Jaargang, nr. 7 juli/augustus 2025*

*Foto bij de verklaring van de Britse Quakers over Gaza
Jonge jongens duwen een kar met water, omringd door vernielde huizen in Gaza.*

Rode lijn demonstratie

als protest tegen het geweld tegen de Palestijnen in Gaza en de Westbank

Foto's van de redactie

We droegen namen van vermoorde kinderen mee.

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs: Nederl.: **€30,00 per jaar**
Dit moet binnenkort verhoogd worden, in verband met sterk verhoogde portokosten. Wil je vast meer overmaken? Doe dit dan op onderstaande bankrekening.

Internationaal: Europa en Wereldwijd: €75,00 per jaar.

Email abonnement. (PDF) €5,00 per jaar

Nieuwe abonnee? Welkom! Kijk even op onze website om je op te geven: www.quakers.nu/vriendenkring. Je kunt op de website direct alle benodigde informatie invullen.

Het gebeurt helaas weleens dat abonnees vergeten te betalen.

Maak daarom van de betaling van het abonnement een periodieke overmaking.

Bankrekening: **NL 65 TRIO 0212 3772 64**

t.n.v. Quakers met vermelding van 'Abonnement De Vriendenkring'.

Voor buitenland: (BIC) TRIONL2U.

Eindredactie: Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016 LM, Zwolle.

Email: vriendenkringredactie@gmail.com,

Redactie: Hylkia Nieuwerth en Els Ramaker

Correctie: Hylkia, Els en Frieda Oudakker.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15e van iedere maand! (Tenzij anders afgesproken).

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken versie van De Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt. Bezoek daarom geregeld de Quaker website: www.dequakers.nl

De Nederlandse Quakers hebben, naast de website quakers.nu (waarop de Vriendenkring te vinden is), ook een Facebookpagina “Quakers Nederlandse Jaarvergadering” voor berichten en een besloten Facebookgroep “Nederlandse Jaarvergadering” voor onderling gesprek, ook met Vriendenkring-abonnees. Lid word je met de betreffende knop op facebook.com/groups/820840817925912

Inhoud

Rode lijn demonstratie	2
Liefde voorziet	4
Redactioneel	5
De soldaat die droomde van witte lelies	6
De laatste woorden van James Nayler.....	9
Welkom - Welcome - Bienvenue - Willkommen.....	11
In memoriam Nel Bennema-de Rijcke	12
Afscheid van moeder	16
Verhuizing van de Haagse Quakers	18
Hoe zorg ik voor mezelf als het uitdagend is om me heen?	20
Toekomst begint waar twee of meer vergaderd zijn.....	22
Hartelijk welkom bij 'een moment van stilte in een onrustige wereld'.....	24
Demonstratie De rode lijn	26
Polarisatie.	28
De Nederlandse Quakers over Gaza	32
Brief aan de regering	32
Quakers over Israël, Iran en Gaza.....	34
Engelse Quakers over Gaza.....	35
AFSC-verklaring over Gaza	39
Schilderen in het Lake District	40
Zendbrief van de Centraal-Europese Quakers.....	41
Geweldloosheid	43
Quakers in Bennekom over geweldloosheid	44
Hoe meer wapens Europa koopt, hoe onveiliger het wordt	46
Stille Rebelle.....	47
Vrienden in het hele land	49
Waar zijn Quakerbijeenvkomsten?	50
Onder onze korenmaat vandaan komen	51
Voedselhulp door AFSC in Gaza,.....	52

Liefde geeft

Door Alan J. Pitt 2002 in Quaker Faith and Practice in Ateoroa New Zealand

Liefde begrijpt

Wat angst zou aanvallen.

En liefde heelt

Wat angst zou vernietigen.

Liefde geeft

Wat angst ons zou ontzeggen.

Want liefde verenigt

Wat angst zou verdelen

Want liefde geeft altijd

En angst neemt altijd

En de keuze is altijd aan ons.

Redactioneel.

Wat mooi dat we als Quakers de stilte hebben! Juist nu hebben we de stilte en de diepe inspiratie die we erin kunnen ervaren zo nodig om niet wanhopig te worden. Ik zie om mij heen hoe de politieke en sociale stabiliteit ernstig in gevaar komt. Klimaat is één van de grootste problemen op wereldschaal. De tekenen van opkomend fascisme, bewapening en al de huidige oorlogen hangt als een zwarte dreigende wolk boven onze hoofden. Wordt de wereld er veiliger op als we bewapenen? We zien om ons heen, een wrede oorlog in Gaza, oorlog tussen Iran en Israël met inmenging van de VS, de oorlog in Oekraïne, Soedan, Kongo, Myanmar en nog veel meer. Juist in die stilte kunnen we voelen dat we moeten getuigen dat we het tegenovergestelde willen: liefde in plaats van haat, verbinden in plaats van polariseren, ontwapenen in plaats van bewapenen. We willen democratisering, diplomatie, verbinden en, verminderen van de verschillen in de wereld. Daarom aandacht in deze Vriendenkring (blz. 29) aan polariseren. Besef hoe snel polariseren in ons eigen denken binnen kan sluipen.

Als Quakers hebben we de uitdaging goed opgepakt van het bezit en de verkoop van onze twee huizen, waartoe we zeven jaar geleden besloten en wat we tussentijds steeds hebben bevestigd. Zowel op de Algemene Vergadering in Amersfoort als in Bennekom hebben we veel tijd en stilte besteed aan het luisteren naar elkaar. Als we zolang hebben kunnen profiteren van onze huizen is het niet zo makkelijk om ons voor te stellen dat we ook een goede wijdingssamenkomst kunnen hebben buiten in een park, in een woonhuis van één van de leden, of in een kerk of gebouw dat we huren. Toen ik afgelopen zondag in Den Haag bij de meeting was zag ik hoe fraai de schilderijen zijn in de kinderkamer en dat het erg jammer is dat we die niet mee kunnen nemen. Ik voel mee met hen die over de verhuizing verdriet hebben. Zie ook de foto van de Centraal Europese Quakers die buiten bij elkaar waren in Tsjechië.

Maar in de stilte kunnen we liefde, dat van God toelaten, depolariseren. Rustig ademen, diepe liefde voor dat van God in de ander, ook al kennen we alleen maar slechte dingen van de ander. Iets goeds bedenken op een diep niveau beseffen dat ieder mens op deze aarde behoefte heeft aan een gevoel van veiligheid. Het is niet makkelijk om de angst los te laten. De moed te voelen om me tegen de oorlog te verzetten. Meedoen met een rode lijn demonstratie is goed om te voelen dat we met velen zijn die opkomen voor de slachtoffers van de wrede oorlog in Gaza.

Ga gerust oefenen in het depolariseren en verbinden. Wellicht kan deze Vriendenkring je daarbij helpen?

Sytse (redactie)

De soldaat die droomde van witte lelies

Door Mahmoud Darwish

Hij droomde van witte lelies, van een olijftak,
van de borsten van zijn geliefde
stralend in de avondzon.

Hij droomde, zei hij mij, van een vogel,
van de bloemen van een citrusboom.

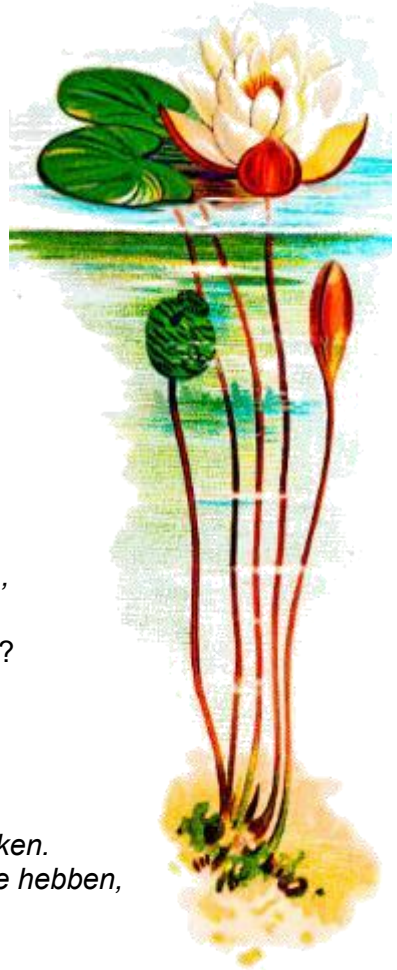
Zonder zijn droom uit te leggen,
begreep hij de dingen,
zoals hij ze voelde en rook.
*'Thuisland, zei hij mij,
'is het drinken van mijn moeders koffie,
waar je terugkomt als de avond valt'.*

En het land dan, je geboortegrond?
vroeg ik hem.
*'Dat ken ik niet, antwoordde hij,
'niet in mijn vlees en in mijn bloed
zoals ze in gedichten wel eens zeggen.
Soms ineens zie ik het land,
in een winkel, in een straat, in de kranten...'*

Ik vroeg hem: houd je dan niet van het land?
*'Ik houd van een goede picknick, zei hij,
'een glas wijn, een avontuurlijke liefde'.*

Zou je voor het land je leven geven?
*'Nee! Met het land ben ik alleen verbonden
door verhalen in de krant en vurige toespraken.
Daarin hebben ze mij geleerd het land lief te hebben,
maar nooit voelde ik dat in mijn hart
nooit kende ik de wortels en de takken,
rook ik de geur van het gras'.*

Hoe was dan die liefde voor je land,
brandde die niet als de zon
of als een diep verlangen?
Hij keek mij recht aan en zei:
*'het is liefhebben met je geweer
feesten opdelfen uit het afval van het verleden
de lege stilte van een oud standbeeld,
waarvan leeftijd en betekenis vergeten zijn'.*

witte waterlelie

Hij vertelde mij het moment van afscheid
hoe zijn moeder in stilte huilde
toen ze hem haalden en stuurden naar het front
hoe haar angstige stem
nieuwe hoop deed opvlammen in zijn lijf:
dat ooit, in het ministerie van oorlog,
duiven zouden vliegen in een vrije vlucht.

Na nog een trekje van zijn sigaret,
zei hij, alsof hij los moest komen
uit een moeras van bloed:
*'ik droomde van witte lelies,
van een olijftak,
van een vogel die de dageraad omhelst
op de tak van een citrusboom'.*

En wat zag je toen?
*'Ik zag wat ik deed:
een bloedrode vuurdoorn
ik heb ze tegen het zand geblazen...
in hun borst... in hun buik.'*
Hoeveel heb je er gedood?
*'Dat is niet te tellen. Eén keer maar,
ben ik gedecoreerd'.*

Met weerzin vroeg ik hem:
vertel me over één van die doden.
Hij schoof heen en weer op zijn stoel,
frunnikte aan de opgevouwen krant
en zei, alsof hij een gezang aanhief:

*'Hij zeeg neer als een tent op de stenen
Omarmde verbrijzelde planeten.
Zijn hoge voorhoofd was gekroond met bloed.
Op zijn borst geen medailles,
hij was een onervaren strijder,
hij leek een boer, een arbeider, een rondreizende
handelaar.*

*Als een tent zeeg hij ineem en stierf,
zijn armen uitgestrekt als twee droge kreekbed-
dingen.*

*Toen ik zocht in zijn zakken naar een naam,
vond ik twee foto's, één van zijn vrouw,*

Olijftak

*de ander van zijn dochter.
Voelde je verdriet, vroeg ik.
Hij onderbrak me en zei:
" Mahmoud, mijn vriend,
verdriet is een witte vogel,
die nooit nabij het slagveld komt,
soldaten begaan een zonde als ze verdriet voelen,
ik was daar een machine die hel en verderf spuwt,
en de ruimte in een zwarte vogel verandert'.*

Hij vertelde me over zijn eerste liefde,
en later over verre straten,
over reacties op de oorlog,
de opgeklopte verhalen op de radio en in de krant.
En terwijl hij een hoestbui verborg in zijn zakdoek,
vroeg ik hem: zullen we elkaar nog eens zien?
'Ja, maar in een verre stad'.

Toen ik zijn vierde glas gevuld had,
vroeg ik gekscherend:
Ga je nu dan weg? En je thuisland dan?
'Laat me met rust', zei hij terug.

*'Ik droom van witte lelies,
straten vol gezang,
een huis van licht.
Ik verlang een goed hart – geen munitie.
Een stralende dag – geen waanzinnig, fascistisch mo-
ment van triomf.
Ik verlang een kind om te koesteren,
een dag die je toelacht –
geen wapens voor de oorlog.
Ik kwam hier om te leven
voor opkomende zonnen,
niet om te getuigen van hun ondergang'.*

Hij nam afscheid en ging op zoek naar witte lelies,
een vogel die de dageraad
verwelkomt op een olijftak.
Hij begreep dingen alleen zoals hij ze voelde en rook.
'Thuisland' was voor hem, zei hij,
'het drinken van mijn moeders koffie,
waar je terugkeert als de avond valt'.

Witte vogel

De laatste woorden van James Nayler

Ingezonden door Erik Dries

Het sonnet dat Kenneth Boulding begin jaren 40 schreef:

Its hope is to outlive all wrath and contention

*Who weeps for Babylon, who mourns for Tyre,
Who worships proud imperious Caesar now?
The wreath, woven to fit a tyrant's brow.
So soon is trampled in oblivion's mire.*

*Buried the ash of Moloch's dreadful fire.
Withered and lost Astarte's golden bough.
And turned beneath the lonely peasant's plough.
Lie splintered shards of heathen altars dire.*

*Victorious lava sears the mountain side.
And leaves a cicatrice among the green.
But sun and frost and rain, and roots unseen*

*Advance the slow, resistless verdant tide.
Through all events runs one repeating rule.
That life may grow, but wrath and hatred cool*

Letterlijke vertaling:

Haar hoop is om alle woede en strijd te overleven

*Wie weent om Babylon, wie treurt om Tyrus,
Wie aanbidt nu de trotse, heerszuchtige Caesar?
De krans, geweven om op het voorhoofd van een tiran te passen.
Zo spoedig wordt vertrapt in de modderpoel van de vergetelheid.*

*Begraven de as van Molochs vreselijke vuur.
Verdord en verloren Astartes gouden tak.
En omgedraaid onder de ploeg van de eenzame boer.
Liggen versplinterde scherven van heidense altaren, verschrikkelijk.*

Zegevierende lava verschroeit de berghelling.

Het leven zal groeien

*En laat een litteken achter in het groen.
Maar zon, vorst en regen, en onzichtbare wortels*

*Verhogen de langzame, onweerstaanbare, groene vloed.
Door alle gebeurtenissen heen loopt één herhalende regel.
Dat het leven mag groeien, maar woede en haat afkoelen.*

‘Vertaling’ door Erik;

*Ooit waren er trotse steden
En nog trotser tirannen,
Maar naar een roemloos verleden
Zijn die inmiddels verbannen.*

*Leeuwentron en bloedaltaar zijn bedolven,
Onvindbaar en versplinterd.
Lauwerkrans en hakenkruis zijn bedorven,
Onttoverd en beschimmeld.*

*Lava komt groots naar beneden zakken,
Brandt een litteken in het woud!
Maar de natuur zal zich herpakken.*

*As wordt akker, want de regel is al oud:
Het leven zal groeien en niet verzwak-
ken,
Alleen geweld en haat worden hard en
koud.*

Het leven zal groeien

Welkom - Welcome - Bienvenue - Willkommen

5-7 sept 2025 in Lille, Frankrijk

<https://bordermeeting.eu>

"MAAR WAT KUNT GIJ ZEGGEN?"

Je geloof beleven in de wereld van vandaag

We zijn allemaal diep verontrust door de problemen van vandaag. Ieder van ons moet wel zijn individuele weg naar actie bepalen.

Wat is jouw weg?

Ben je klaar voor wat komen gaat?

Durf jij de waarheid aan de macht te brengen?

De Northwest Europe Border Meeting wordt sinds 1957 jaarlijks gehouden. In het begin was het een eendaagse bijeenkomst van Nederlandse en Duitse Vrienden, die uiteindelijk uitgroeide tot een weekendevenement voor Europese Quakers, afwisselend op locaties in Duitsland, België, Nederland en Frankrijk. Dit jaar vindt de Border Meeting plaats in Lille, Frankrijk in het Centre Spirituel du Hautmont. Er zal voldoende tijd en ruimte zijn voor mensen om elkaar te ontmoeten, te discussiëren en te socialiseren.

De EMES Young Friends (leeftijd 14-18) komen op hetzelfde moment samen op deze locatie en delen een aantal activiteiten met de Border Meeting. Grensbijeenkomst 5-7 september 2025 nabij Lille, Frankrijk

Vier talen en nog veel meer komen samen tijdens de NW Quaker Border Meeting, en in 2025 voegt het organiserend comité iets nieuws toe: creatieve expressie. Dit jaar zullen twee vrienden met ons delen hoe hun geloof tot uiting komt in kunst. De een spreekt over creatieve expressie als instrument voor vrede en sociale rechtvaardigheid, en de ander over kunst en creativiteit als een toevluchtsoord voor de stress van een wereld in crisis, en verbindt ons in plaats daarvan met het Licht in onszelf. Deze sprekers zullen ons vervolgens uitnodigen om deel te nemen aan een van de verschillende begeleide breakout-sessies over het in contact komen met ons eigen geloof door middel van creativiteit. In plaats van de deelnemers in de workshops in te delen op taal, zullen we ons groeperen op basis van het gekozen expressiemiddel. Om deze reden is er een meerkeuzevraag op het inschrijfformulier en we hopen vóór 15 juni van u te horen zodat we de activiteiten kunnen plannen.

In memoriam Nel Bennema-de Rijke

22 april 1933 – 1 juni 2025

door Jannie de Jong-Vlas

Nel komt uit een gereformeerd nest. Ze groeide in de oorlog op in Zeist. In de laatste Oorlogswinter ging ze met haar vader op “bedeltocht” om eten bij elkaar te scharrelen. Ze vertelde eens dat ze haar vader, die het bijna begaf van vermoeidheid, moest ondersteunen. Met haar Zeeuwse vader had ze wel een bijzondere band.

Een zusje van Nel is jong op dramatische wijze om het leven gekomen. Twee andere zussen en een broer zijn volwassen geworden en met hen had Nel goed contact. Haar broer was kunstenaar. Twee van de drie kinderen van Piet en Nel zijn ook kunstenaar.

In Zeist leerde Nel ook haar latere echtgenoot Piet kennen. Piet kwam eveneens uit een Gereformeerd nest. Samen zijn ze later Hervormd geworden, tot ze zich ook in de Hervormde kerk niet meer echt thuis voelden. Intussen woonden ze in Wijchen. Piet is nog een lange tijd regelmatig naar de studentenkerk in Nijmegen gegaan. Nel was zoekende. Op een zeker moment las Nel over de Quakers en vroeg om inlichtingen. Ze kwam hiervoor bij Miep Lieftinck (Den Haag) terecht. Miep is voor de ouderen onder ons een bekende, voor de jongeren niet. In een telefoongesprek wees Miep Nel er enthousiast op dat er in het weekeinde de jaarlijkse Algemene Vergadering van de Quakers in Woudschoten zou zijn. Ze was er welkom. Jannie de Jong uit Overasselt kon haar wel ophalen. Nel besloot te gaan en ik haalde haar op. Het was, denk ik, beginjaren tachtig. Nel moet ongeveer vijftig zijn geweest. Sindsdien ging ze elke tweede en vierde zondag naar de wijdingssamenkomst in Bennekom en reden we samen.

Nel had een bijzondere spirituele ervaring in de bergen van Noorwegen, waar zij en Piet met vakantie waren. Die ervaring nam ze voor de rest van haar leven mee.

Wanneer ze het officiële lidmaatschap heeft aangevraagd weet ik niet

precies, maar ik weet wel dat ze vanaf het begin haar steentje heeft bijgedragen. Ze maakte altijd een samenvatting van de zendbrieven die wij als Nederlandse Quakers van over de hele wereld gedurende een jaar kregen en las de samenvatting op de Algemene Vergadering voor. Ze volgde Henk Ketner op als lid van de Quaker Hulpfonds en samen met mij heeft ze dat vele jaren gedaan. We kwamen een keer per maand bij elkaar in Overasselt om dan te kijken waar geld naar toe moest.

Intussen bezocht ze trouw een ongehuwde tante in Nijmegen, die ze mij schilderde als een strijdbare verzetsvrouw in de oorlog. Ook haar ouders leefden eerder nog. Die woonden in een bejaardenhuis in Wijchen. Ze liggen als eersten van Nel's familie begraven op het kerkhof van het kerkje in Leur, waar later ook Piet en nu ook Nel is begraven.

Nel en Piet woonden vele jaren in de "Heilige Stoel", een nieuwe wijk van Wijchen. Piet was hoogleraar kristallen in Nijmegen, Nel was actief in Wijchen bij diverse idealistische groepen, waaronder de Wereldwinkel en het IKV. Ze is daarvoor in Wijchen ook eens "in het zonnetje" gezet. Ze kreeg een lintje. Quakers zijn niet zo van de lintjes, maar ik wil het toch even noemen.

Nel hield erg van haar grote tuin. Ze fotografeerde de bloemen en drukte de foto's zelf af. Later maakte ze van die foto's ansichtkaarten die wij op de jaarlijkse Algemene Vergadering als groetbrieven verzonden of vanuit onze groep in Bennekom naar zieke Vrienden.

Nel was bijzonder gastvrij. Ik herinner me Mira uit Sarajevo en haar twee dochters, die ze tijdelijk in huis opnam, tot Mira een eigen woning in Wijchen kreeg. Ik herinner me ook de Palestijnse familie van dochter Tineke, die bij hen thuis logeerde. De Palestijnse familie was diep onder de indruk van onze schapen die naar hun begrippen in "luilekkerland" leefden. In Palestina moesten de schapen zoeken om elke hap groen gras.

De laatste jaren woonde Nel in een ruim appartement, dicht bij de winkels. Tot op hoge leeftijd bleef ze lid van een leesgroep in Wijchen. Echter, haar ogen gingen langzaam maar zeker achteruit. Op het laatst kon ze niet meer goed een boek lezen. Een vergrootglas, gekregen via de organisatie Visio, hielp nog een beetje. Ook haar evenwicht werd minder. Zelfs in huis had ze de rollator nodig. Ze werd hoe langer hoe meer afhankelijk van hulp/zorg en dat terwijl ze iemand was die altijd zelf de touwtjes in handen had willen houden.

In april jl. kreeg Nel een beroerte en via het ziekenhuis in Nijmegen kwam ze in revalidatiecentrum Dekkerswald in Groesbeek terecht. Daar veranderde helaas haar situatie niet of nauwelijks en na enkele weken is ze er op 1 juni gestorven.

Nel heeft een rijk en zinvol leven geleid. Jarenlang reden we samen naar onze Quakergroep in Bennekom en dat gaf een bijzondere band. Ook ik mis haar.

In memoriam Nel Bennema

Door Els Ramaker

Beiden, Nel en ik, zijn we ongeveer in dezelfde periode met de Quakers in aanraking gekomen. Alle twee, of eigenlijk drie (+Jan) waren we zoekende uit onvrede met de Ned. Herv. kerk waar we toe behoorden. Nel is altijd lid van de MiZuNe geweest; ze maakte ook de bijeenkomsten in Tiel mee. Als je iemand 45/50 jaar kent, wordt dat familie. In haar geval iemand op wie ik erg gesteld was en die ik de komende tijd missen zal.

Ze was bescheiden, eenvoudig, rustig, intelligent en zeer belezen. Het was fijn om haar erbij te hebben als we na de meeting gesprekken hadden over Quaker-, sociale- of politieke zaken.

We zullen haar missen.

In memoriam Nel Bennema

Door Irene Peters

Het kwam voor mij toch nog als een verrassing; het heengaan van Nel. Bij deze uitnodiging zat een zeer sprekende foto, en ik moet zeggen: dat was ze precies, ten voeten uit.

Ze had toch wel een speciaal plekje in mijn hart en ik hoop, dat het heengaan geleidelijk is gegaan en dat ze vrede heeft gevonden. Ik had graag bij het afscheid willen zijn, maar op dit moment is reizen wat problematisch voor mij.

Ze heeft heel veel voor het Genootschap gedaan; vooral heel veel artikelen vanuit het Engels vertaald. Op de foto bij de uitnodiging zien we een lieve, best wel bescheiden vrouw met een intelligente en wat artistieke uitstraling. Op het eerste gezicht kwam ze wat bescheiden over, maar ze had ook een andere kant en kon soms onverwacht fel uit de hoek komen, zeker als het ging over de situatie in het Midden-Oosten waar haar schoonzoon vandaan kwam.

Haar man had een kunstzinnige inslag en haar twee dochters ook.

Samen met Jannie kwam ze naar de meeting.

Ook zijn ze allebei op het feest verschenen, dat ik gaf voor mijn 70ste verjaardag,

Ze is 92 geworden.

Een fijn mens is vertrokken naar een andere dimensie.

Nel, we zullen je niet vergeten.

In memoriam Nel Bennema

Door Pieter Ketner

Op 1 juni overleed onze lieve Vriendin Nel Bennema; lid van de Stichtse Maandvergadering (nu de Midden en Zuid Nederlandse MV).

Nel ontmoette de Quakers toen het gezin Bennema tijdelijk in Amerika woonde, waar haar man Piet een aantal jaren werkte. Terug in Nederland zocht zij de Quakers en kwam in contact met Miep Liefstinck. Die raadde Nel aan naar de Algemene Vergadering te komen; dan zou ze meteen met veel Quakers kennis maken. Kort daarna kwam Nel naar de Wijdingsdiensten in Tiel en vroeg al snel het lidmaatschap aan. Dit moet eind 70'er/ begin 80'er jaren van de vorige eeuw geweest zijn (datum noch minuut hierover gevonden).

Nel was een bescheiden en inspirerende persoon, die al snel taken in de MV/JV op zich nam. Zo was zij vele jaren, samen met Jannie de Jong, lid van het Quaker Hulpfonds, waar zij de contacten onderhield met de projecten die het Quaker Hulpfonds steunde. Bijzonder was de band met het Am'ary Play Centre in Ramallah, Palestina. Dit was een project dat door de Europese Quakers financieel gesteund werd. Nel kon het project en de Quakers in de regio verscheidene malen bezoeken omdat haar dochter Tineke daar werkte en getrouwd was met een Palestijnse arts.

Vele jaren was Nel assistent-schrijver van de MV, een functie die ze met grote toewijding en inzet vervulde. Het was fijn om, als schrijver met haar samen te werken. Haar kennis van de Engelse taal was groot en Nel deed veel vertaalwerk voor de Vriendenkring. Ook vertaalde zij de rondzendbrieven van andere Jaarvergaderingen. Zij maakte daar uittreksels van die op de AV werden voorgelezen.

Nel heeft als secretaresse gewerkt aan de Rijksuniversiteit Nijmegen bij Professor Catharina Halkes, pionierster in feministisch theologie en de eerste Europese hoogleraar Feminisme en Christendom.

De laatste jaren van haar leven waren niet gemakkelijk. Ze hield dapper vol. Zolang ze kon kwam ze naar de samenkomsten in Bennekom meerrijdend met Jannie de Jong. Wij zijn dankbaar voor wat zij voor ons heeft betekend en houden haar in het Licht.

We zullen haar missen!

Op de rouwkaart stond het volgende:

Als ik bang ben – en waarom niet?

Herinner me er dan eenvoudig aan

Dat er een liefde, een liefde is die op mij wacht.

Zij zal mij helemaal opnemen in haar Vreugde, in haar Licht.

(Jean de la Croix, vertaald uit het Frans.)

Afscheid van moeder

Enkele passages uit wat Tineke Bennema haar dochter sprak bij de uitvaart

Altijd als wij naar mijn moeder reden voor haar verjaardag op 22 april, bloeide het felgele koolzaad.

Dit jaar reed ik erlangs om haar verjaardag in het ziekenhuis te vieren. Er waren geen gebakjes omdat ze niet kon slikken.

Soms was ze in de war, maar in haar heldere momenten vroeg zij naar wat Faber en die gekke Trump nu weer hadden gedaan.

Een paar markante eigenschappen van mijn moeder.

In de eerste plaats haar drang tot onafhankelijkheid en een bredere horizon te willen zien. In de tweede plaats haar temperament. En in de derde plaats haar maatschappelijke betrokkenheid.

Bloemen speelden ook al een rol in haar leven toen ze net geboren werd. Ze zag het levenslicht toen 'de prume bomen al waren uttebluut'.

Ze citeerde weleens met lichte jaloezie Scarlett O'Hara die in Gejaagd door de Wind zei:

'I can't think about that right now. If I do, I'll go crazy.

After all, tomorrow is another day.'

Ze had graag door willen leren, zich ontwikkelen, haar wereldje uitbreiden, maar ze mocht niet studeren, terwijl ze dol was op lezen.

Met haar snel afgeronde opleiding tot secretaresse, kon ze een baan krijgen bij Oecumenische Hulp, die in opdracht van de VN bejaarde Russische en Chinese vluchtelingenopvang bood. Dat was een belangrijke stap naar die grotere wereld. Ze vertelde altijd hoeveel ze genoot van de contacten daar. Ze ontmoette mijn vader via de christelijke jeugdvereniging waar ze volop meedeed met discussies over kerk, staat en maatschappij. En met hem kon ze eindeloos praten

Schokkend vond ze het racisme en de segregatie van het Amerika in de jaren 70, de politieke moorden. En ze besloten terug te keren. Maar ze had geproefd van een ander leven. In Delft rondde ze een cursus tot docent Engels

Nel op de Algemene Vergadering in 2019

af. De hervormde kerk trok haar niet meer en ze sloot zich aan bij de Quakers. De wereldverbeteraar in haar stond op, ze ging voor Amnesty brieven schrijven. In Wijchen kwam dat allemaal in een stroomversnelling, ze ging bij de Wereld Winkel werken, nam een Bosnische familie in huis, sloot zich aan bij het IKV, demonstreerde regelmatig. En ze kreeg een lintje voor al haar vrijwilligerswerk.

Haar horizon verbreedde zich ook met een grote Palestijnse familie. Toen ik trouwde (met een Palestijn) ontving ze heel gastvrij mijn schoonouders, hun 4 zonen en een Syrische vriend die een week bleven logeren. Alles perfect georganiseerd. Eenmaal in Palestina zagen we uit naar mijn ouders' jaarlijkse komst. Ze logeerden bij ons onder lang niet altijd de makkelijkste omstandigheden (de Atmor). Op haar ziekbed vertelde ze nog hoe ze een keer boodschappen aan het doen was in ons dorp en er Israëliische soldaten uit een jeep naar haar toe liepen en zeiden: u moet hier weg, het is veel te gevaarlijk! Ze vroeg: Hoezo? Waarop zij antwoordden: ze gooien hier met stenen! En toen zei zij: Niet naar ons.

Ook herinnerde ze zich hoe we met mijn vader in Rafah in Gaza bij de burgemeester waren uitgenodigd voor een Palestijnse maaltijd, als dank voor de Nederlandse ontwikkelingshulp (ik werkte toen bij BZ).

De beweging andersom was ook bijzonder: we waren elk jaar welkom in Wijchen voor vakantie om te kunnen ontsnappen aan de bezetting. De jongens leerden er fietsen en zwemmen. En als we in het vliegtuig terug zaten: zat Subhi te snikken: ik zal het grasveld van Opa en Oma zo missen! Nog later, toen de situatie zo vreselijk was dat ik dacht dat het niet erger kon, ontvingen ze ons voor drie maanden in hun huis.

(Uit de email die Tineke naar de redactie stuurde)

Toen mijn moeder ziek was, kwamen ineens die herinneringen over Gaza en het dorp waar wij woonden naar boven, die ikzelf alweer vergeten was. Heel bijzonder en heel waardevol. Ik heb het altijd enorm gewaardeerd dat ze jaarlijks kwamen in die zeven magere jaren op de West Bank, het was echt niet gemakkelijk door al die checkpoints, soms schietpartijen enz. Maar ze kreeg de hartelijkheid van de Palestijnse schoonfamilie ervoor terug. En ze genoot enorm van het imposante landschap, met de wilde bloemen, de tulpen, narcissen, irissen en cyclamen. Als ze weer thuis was zag ze het als haar taak om iedereen te vertellen hoe het precies zat met de bezetting. Een ambassadeur van Palestina.

Het werk van de Quakers is van enorme invloed, in het westen voor bewustwording en voor de Palestijnen ook als bron van solidariteit. De Friends' School in Ramallah wordt enorm gerespecteerd.

Dus hopelijk zetten jullie het werk voort

Verhuizing van de Haagse Quakers

Door Erik Dries

Lieve Vrienden, de Jaarvergadering heeft haar besluit uit 2024 bekrachtigd.

Hoewel veel Haagse vrienden met pijn en verdriet het pand op de Stadhouderslaan zullen loslaten, moeten we toch vooruitzien en vertrouwen hebben, dat we op onze nieuwe plek weer geïnspireerd verder kunnen gaan.

Vanaf september 2025 zullen wij onze bijeenkomsten houden in het gebouw van STEK in Parkstraat 32 Den Haag op de derde verdieping, met een lift en trap te bereiken.

Op steenworp afstand van het lange Voorhout, Hotel des Indes, Diligentia, de Kloosterkerk, Pulchri-studio. Lopend vanaf het Centraal Station, bijvoorbeeld langs de kunstacademie, het ministerie van Financiën en de Koninklijke Schouwburg, doe je er ongeveer 10 minuten over. Vanaf Hollands Spoor neem je tramlijn 1 (richting Scheveningen Noord, halte Mauritskade) Je bent van harte welkom op de gebruikelijke tijden.

Er staat ons de komende tijd veel te wachten. Sorteren, spullen wegdoen, weggeven, verkopen, inpakken, inrichten. We willen ervoor zorgen dat onze externe contacten goed op de hoogte zijn. We moeten nog vertrouwd raken met de nieuwe plek en de omgeving. En we gaan afscheid nemen van de Stadhouderslaan.

Ook ik zal de Stadhouderslaan missen. Herinneringen aan Rose, Elma, Henk, Ineke. Stoffer en Tjibbe. Je weet waar ze bij voorkeur zaten, je weet nog delen van wat ze zeiden. En wat ze niet uitspraken maar met hun persoon vertegenwoordigden.

De hap-stil-snapavonden en de avonden die daarvóór nog niet zo genoemd werden; de serie gesprekken over de 'vragen en raadgevingen'. Herinneringen die ook samenhangen met die plek en met echt inspirerende mensen.

Het raam van Stadhouderslaan van binnenuit gezien

Het leuke kleine raampje in de kinderkamer, de tuin die Lucas en een andere Quaker op een heel regenachtige dag hebben betegeld.

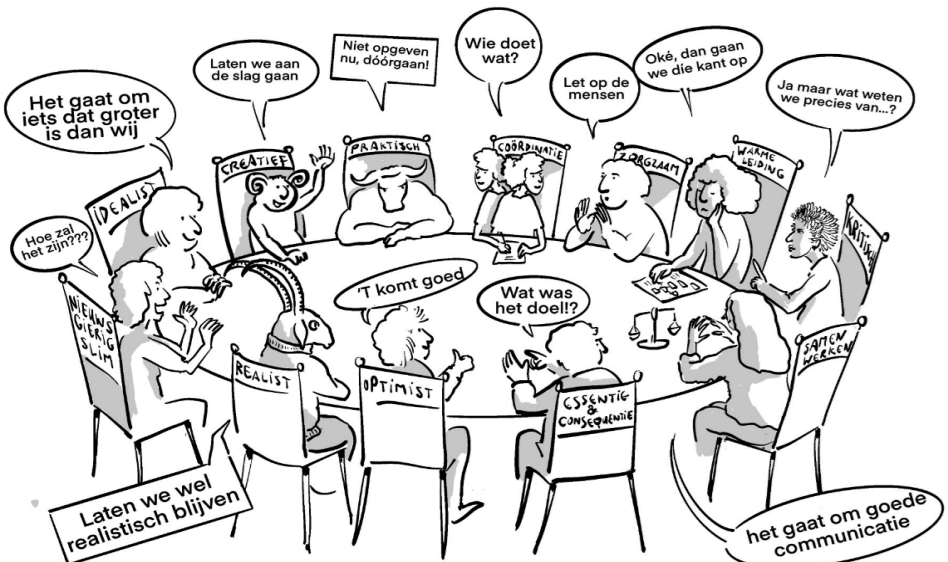
Er is ook veel langs me heengegaan in die 25 jaar. Gedoe met de moeilijke huurder, tot en met gedwongen huisuitzetting. Sowieso het zakelijke gedeelte, het onderhoud. De goede gevoelens overheersen zonder meer. De gedichtenclub, alle gesprekken ná de stille bijeenkomsten.

Nu een nieuwe fase.

Je hebt mensen die goed zijn in:

- 1- Een begin maken, creativiteit
- 2- Doorzetten, en praktisch bezig zijn
- 3- Regelen, coördineren
- 4- Zorgzaamheid
- 5- Warm leidinggeven
- 6- Kritische kanttekeningen plaatsen
- 7- Samenwerking vooropzetten
- 8- De essentie in het oog houden en de consequenties doordenken
- 9- Optimistisch, vol vertrouwen op de toekomst gericht
- 10- Realistisch zijn
- 11- Nieuwsgierig en slim zijn
- 12- Idealistisch tot zelf-wegcijferend zijn.

(zie illustratie 😊 hieronder) Al die zaken hebben we weer nodig. Gelukkig is de Haagse Maandvergadering heel divers en heeft elk mens minstens drie van deze eigenschappen, schat ik zo. Dus we komen er wel.

Hoe zorg ik voor mezelf als het uitdagend is om me heen?

Verslag van Quakers en ik op 19 juni door Marlies Tjallingii.

Dat is een vraag uit het Vredeskompas van Nina Koevoets.

We beginnen met het hele overzicht van het kompas te bekijken Persoonlijk niveau, interpersoonlijk, maatschappelijk en planetair niveau.

We kiezen ervoor om te beginnen bij IK het persoonlijk niveau.

We reageren verschillend. Van het gaat me goed tot ik heb moeite om me zelf bij elkaar te houden. Wat goed om dit uit te wisselen en wat

mooi dat het er allemaal mag zijn. We hebben het over authenticiteit: wat een wonder dat geen twee mensen gelijk zijn.

Zelfs twee grassprietten zijn verschillend, ieder op een eigen plek. Dat is ook een wonder van de schepping, los van de norm hoe we zouden moeten zijn. Authenticiteit helpt om met veerkracht om te gaan met uitdagende situaties. Vanuit strenge opvoeding hebben we soms meegekregen dat we vriendelijk moeten zijn voor een ander, maar hard voor onszelf. Nu is het leren om zacht te zijn voor onszelf.

Zelf compassie hebben is niet zo gemakkelijk als het moeilijk gaat. Maar haptotherapie helpt om te voelen wat er is. En dan te leven volgens idealen! We delen ook onze boosheid over wat er in Gaza gebeurt, ook als andere mensen zich op een ongenueanceerde manier uitspreken zonder te luisteren.

Luisteren naar het nieuws uit de VS over een nieuwe oorlog haalt ons uit onze stabiliteit, maakt ons boos. Hoe gaan we dan met onze boosheid om? Een huilbui helpt dan om weer tot rust te komen! De situatie in Israël en Gaza komt van onverwerkte trauma's aan beide kanten en er is geen geld of aandacht voor het verwerken van de die trauma's.

Bij het goed zorgen voor mezelf helpt het om mijn innerlijk kind serieus te nemen. Een balans te vinden tussen goed geïnformeerd zijn over de politieke situatie en de zorg voor mezelf. Belangrijk om hier ook te zorgen voor mijn gezondheid!

Mediteren en bidden helpt om ons staande te houden.

We delen de dingen waar we blij van worden: bloemen als ze nog aan de plant zitten, bloemen tussen de stenen; na de regen op mijn balkon zitten er regendruppels waar de hele wereld in gespiegeld wordt, het helpen van een oude man in de sauna die zijn hemd niet aankrijgt; muziek maken en muziek schrijven, improviseren met

Zelfs twee grassprietten zijn verschillend

leerlingen en gekke geluiden maken. Als mijn leerlingen iets moois spelen (muziek), dan kan ik daarom schreeuwen, dat leerde ik van een leraar van me en ik ben blij dat ik die traditie door kan zetten, de rivier zien stromen (IJssel en de Donau) het kijken naar mijn twee katjes die synchroon iets doen, luisteren naar “poezengesprekken”; druppels aan heermoes, als de zon erop schijnt zijn het net kerstboompjes die verlicht zijn. Blij worden van de natuur en van de vrolijkheid van andere mensen. Ik voel me gelukkig dat ik daarvan kan genieten!

Het lied van Pieter Derks op You Tube: ‘de halve wereld is van ons’.

Op het scherm zien we allemaal blijde gezichten na het delen van onze vreugdevolle momenten. Daarmee beëindigen we deze bijeenkomst online van Quakers en ik.

Toekomst begint waar twee of meer vergaderd zijn

Door Sjoerd Uitslag

Mede geïnspireerd door de Swarthmore-lezing van Emily Provance, wil ik graag een persoonlijk verhaal met jullie delen.

Ik woon in een klein dorpje (eigenlijk drie gehuchten op loopafstand van elkaar) in Jämtland, een zeer dunbevolkte provincie in Zweden met 128.000 inwoners verdeeld over een oppervlakte groter dan Nederland. De enige andere Vriend in deze streek, Maria (81), woont 60 km verderop. Zij is mij zeer dierbaar en was ook één van mijn bezoekers, maar bij het verschijnen van deze Vriendenkring zal zij zijn verhuisd naar het zuiden van Zweden. We zullen onverminderd contact houden, maar geografisch ben ik nu de enige quaker binnen een straal van 300 km.

Een geïsoleerde Vriend wil ik mezelf niet noemen. Ik ben lid van het Vredescomité en dien de Zweedse quakers als één van de drie *Äldste* (Oudsten, gecombineerde elder- en pastorale rol). Daarnaast voel ik me betrokken en houd ik contact met de Vrienden in Nederland. Helaas kon ik er dit jaar niet bij zijn in Bennekom, maar hopelijk lukt het om jullie volgend jaar of bij een andere gelegenheid weer te zien. Tot slot reis ik regelmatig voor de Quakers.

Afgelopen maart met de trein en boot naar Engeland met een van de andere Oudsten voor een cursusweekend van Woodbrooke en vervolgens naar Stockholm (600 km bij mij vandaan). In juli ga ik naar Stavanger in Noorwegen voor de driejaarlijkse gecombineerde Scandinavische vergadering.

Wanneer ik thuis ben speelt mijn leven in de Zweedse quakergemeenschap zich echter vooral af op Zoom. Enerzijds ben ik dankbaar voor deze mogelijkheid, anderzijds staan computers en internet op gespannen voet met de wijze waarop ik me geleid voel om mijn getuigenis te leven. Ik doe ook niet aan sociale media.

In het bakhuis

Als ik niet elke week naar een fysieke meeting kan komen, dan moet ik die maar zelf hier in mijn dorp bouwen, heb ik besloten. "Waar twee of meer vergaderd zijn... enz.". Mijn man en ik hebben het 19e -eeuwse bakhuis op ons erf omgebouwd tot een klein *meeting house* met ruimte voor 10 bezoekers. Via de Zweedse versie van Marktplaats (toch weer internet, ik zie de ironie) kon ik mooie houten kerkbankjes op de kop tikken. Het is een prachtige serene plek waar zelfs de krakende houten vloeren en de pruttelende houtkachel soms tot inzichten leiden. Mijn man, een voorzichtige quakersympathisant, doet ook graag mee. Daarnaast is er op een paar minuten loopafstand een dorpshuis dat ik van de lokale vereniging gratis mag gebruiken voor openbare activiteiten. Ik heb bij het schrijven van dit stukje inmiddels drie stille samenkomsten georganiseerd, waar ik een flyer voor heb gemaakt en in het hele dorp

in de bus heb gestopt (ca 80 adressen, zie voorde vertaling van de Flyer volgende blz.). Ook heb ik hem digitaal doorgestuurd naar wat kennissen in de buurt. Resultaten tot nu toe: veel mensen in het dorp vinden het heel interessant en een positief initiatief, maar aarzelen nog om te komen. Ik ben er echter

De zaal van het dorpshuis (voormalige school)

van overtuigd dat dat een kwestie van tijd is. Wel was er al op de eerste meeting een vrouw uit de regio die in de jaren '80 in hedendaags Zimbabwe eens een wijdingssamenkomst heeft meegemaakt. Ik was een beetje bezorgd dat ze misschien zou schrikken dat we maar met zijn drieën waren, maar ze was helemaal enthousiast na afloop en wil vaker komen. Zeker drie andere mensen uit de omgeving hebben ook aangegeven graag een keer mee te willen doen. Ik kreeg van een kennis de vraag: hoeveel mensen wil je dat er komen? Mijn antwoord: ik weet het niet. Ik doe wat me wordt ingegeven en ik vind het belangrijk dat deze mogelijkheid er is. Ik zie het als een soort basisvoorziening zoals de (vaak bijna lege) bus in het dorp dat ook is. Zelfs al zou ik er alleen zitten met na afloop een grote pan soep over, dan zit ik erin gedachten als deel van de lokale gemeenschap en samen met iedereen die ik heb ontmoet en nog ga ontmoeten. Emily Provance noemde precies die ervaring in haar lezing en daarom wil ik dit verhaal met jullie delen.

Hartelijk welkom bij 'een moment van stilte in een onrustige wereld'.

Flyer ontworpen door Sjoerd uitslag in het kleine dorpje Kvissle in Zweden

Zondag 11 mei 10-11 uur
(koffie en iets lekkers na afloop). In de oude school in Kvissle, in de zaal op de benedenverdieping.

Een gezamenlijke stille samenkomst volgens de bijna 400 jaar oude traditie van de quakers. De quakers, ook wel Vrienden genoemd, zijn misschien wel het meest bekend vanwege hun bijdrage aan de strijd tegen de slavernij, voor vrouwenstemrecht en vanwege hun inzet voor vrede, die erkenning kreeg door middel van de Nobelprijs voor de vrede van het jaar 1947.

De quakerbeweging heeft haar wortels in het christelijke Engeland van de 17e eeuw, maar vandaag zijn er vele verschillende religieuze en niet-religieuze levensbeschouwingen. Wat de Vrienden verenigt is een persoonlijke ervaring van iets dat onder meer 'het innerlijke licht' of 'dat van god in ieder mens' wordt genoemd en wat maakt dat quakers ervan overtuigd zijn dat iedereen dezelfde waarde als mens heeft en dat iedere persoon, op zijn eigen unieke wijze, een leven en een kracht in zich draagt die ons richting kan geven en alle oorzaken van oorlog wegneemt.

Wat kan ik verwachten?

We gaan zitten rondom een kaars en wachten in stilte op persoonlijke inspiratie, helderheid of leiding. Allen nemen deel als gelijken en er is geen leider, preek of andere religieuze attributen. De samenkomst begint zodra iemand in stilte gaat zitten en duurt ongeveer een uur, tot de gastheer de vergadering beëindigt. Daarna is er koffie met iets lekkers voor wie wil.

Ook al vindt de samenkomst grotendeels in stilte plaats, zo staat het je vrij om vanuit de stilte te spreken als je een sterke innerlijke roeping voelt om een

spontaan inzicht of ervaring te delen.

Dan sta je op (als je kunt), vertelt kort en duidelijk aan de hele vergadering wat je hebt ontdekt, en gaat weer zitten. De deelnemers reageren niet op elkaars bijdragen, maar laten deze indalen en overdenken of ze een boodschap of wijze les kunnen bevatten, ook als je je niet herkent in wat is

gezegd. Als een ander wil spreken, dan wacht die liefst enkele minuten na de vorige bijdrage. Al hebben alle quakersamenkomsten grotendeels dezelfde vorm, toch wordt elke gelegenheid als uniek beleefd. Soms is het een heel uur stil, soms zijn er velen die spreken. Ze zijn hoe dan ook even waardevol en kunnen net zo bewogen aanvoelen.

Het is niet makkelijk uit te leggen in woorden, maar moet eenvoudigweg worden meegeemaakt. Zulke samenkomsten geven mij veel te midden van alle onrust in de wereld en ik geloof dat er velen zijn die ook door deze vorm kunnen worden aangesproken. Daarom wil ik alle geïnteresseerden, nieuwsgierigen en zoekers uitnodigen die iets nieuws willen uitproberen. Iedereen is welkom. Als je ergens over nadenkt, vraag het me gerust. Ik hoop dat we elkaar zien op zondag!

Kvissle

Stockholm

Demonstratie De rode lijn

150.000 Mensen trekken opnieuw een rode lijn

Door de redactie en de website van Oxfam-Novib en Amnesty

Verscheidene Quakers liepen mee met de tweede Rode Lijn-demonstratie op 15 juni in Den Haag. Er was een zee van 150.000 mensen. Met een hogere opkomst dan de eerste demonstratie is dit een duidelijk signaal aan het demissionair kabinet-Schoof om nu eindelijk actie te ondernemen ten opzichte van de oorlogsmisdaden van Israël, en Israël niet de hand boven het hoofd te houden.

Demissionair premier Schoof en zijn kabinet weigeren nog steeds een rode lijn te trekken. Daarom doen wij het, net zo lang als nodig is. Nederland blijft Israël onvoorwaardelijk steunen, ondanks schendingen van het internationaal recht en meer dan 54.000 doden in Gaza. Wereldwijd doen de komende dagen honderdduizenden mensen hetzelfde. Van Den Haag, Brussel, Kopenhagen, tot Canada en verder gaan mensen de straat op in het rood. Palestijnen hebben jouw hulp nodig. Jouw donatie (ook via het Quaker Hulpfonds aan AFSC) maakt het mogelijk dat we kunnen opkomen voor de uitgehongerde inwoners van Gaza en verder onderzoek kunnen doen naar mensenrechtenschendingen. Dit belangrijke werk kunnen we alleen doen dankzij donaties van mensen zoals jij.

De actie in Den Haag is een initiatief van een breed collectief van bedrijven, maatschappelijke en culturele organisaties:

Nog groter. Nog luider! Met 150.000 (!) trokken we opnieuw een krachtige

Bombardementen met vele doden in Gaza gaan door.

en luide rode lijn door Den Haag.

We eisen NU actie van onze regering tegen de genocide in Gaza. De Nederlandse medeplichtigheid aan Israëls oorlogsmisdaden moet stoppen! Samen pakken we door. Want de Rode Lijn is geen eindpunt. We blijven samen strijden voor rechtvaardigheid, vrijheid en gelijkwaardigheid.

De brief aan het kabinet:

Den Haag, 4 juni 2025 Geachte minister-president Schoof, Twee maanden geleden spraken wij u met een aantal hulp- en mensenrechtenorganisaties en vroegen wij om een fundamentele koerswijziging van het Israël-Palestinabeleid. Dat gesprek verliep teleurstellend. Tegenover onze duiding over de catastrofale situatie in Gaza en documentatie van ernstige oorlogsmisdaden, plaatste u slechts het vertrouwen in de (stille) diplomatie. Tegenover onze oproep om een 'Rode Lijn' te trekken voor evidente schendingen van het internationaal recht, stelde u daar niet in mee te willen gaan omdat we "dan geen partner meer zouden zijn".

Sinds ons gesprek is de situatie in Gaza opnieuw dramatisch verslechterd met een gecreëerde hongersnood met kinderen als voornaamste slachtoffers; hevige bombardementen en beschietingen die dagelijks vele burgers het leven kosten; de militaire bezetting en evacuatiebevelen voor inmiddels 80% van het gebied; de invoering van een Israëlisch-Amerikaans 'hulpsysteem' dat alle humanitaire principes schendt en deze week tot chaos en doden heeft geleid; en bovenal, Israëlische politici die openlijk spreken over de vernietiging van Gaza en de etnische zuivering van de Palestijnse bevolking.

ActionAid, AGD Nederland, Ambtenaren en de Grondwet, Amnesty International, Amsterdams Andalusisch Orkest, Animal Rebellion, Apostolisch Genootschap, Artsen voor Gaza, Artsen zonder Grenzen, CARE Nederland, Christelijk Collectief Kairos-Sabeel, Comité 21 Maart, Cordaid, De Nieuwe Vredesbeweging, DeGoedeZaak, DENKJong, Docenten voor Palestina, Dokters van de Wereld, Dolle Minas, Een Ander Joods Geluid, Erav Rav, Eurosonic Noorderstag (ESNS), Extinction Rebellion, FIO – Federatie Islamitische Organisaties, FNV, FNV Young and United, Fossilvrij Nederland, Free Press Unlimited, Fridays for Future Nederland, Gate48, Greenpeace, Grote Midden-Oosten Platform, Het Actiefonds, Het Nederlands Palestina Komitee, Hivos, Humanistisch Verbond, Humanity Hub, Impunity Watch, Internationale Humanitaire Hulporganisatie Nederland, Internationale Socialisten, Islamitisch Stichting Nederland, Landelijke Studentenvakbond (LSvb), LUSH, Making Waves, Meld Islamofobie, Melkweg, Milieudefensie, Moskeekoepel K9, Musicians Without Borders, Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM), Neighborhood Feminists, New Neighbours Utrecht, Ov Vey, Oxfam Novib, PAARD, Pakhuis de Zwijger, Palestijnse Gemeenschap in Nederland (PGNL), Paradiso, Partos, PAX, Peace SOS, PINK, Plan International, Plant een Olijfboom, Platform Stop Racisme, Platform Vrouwen & Duurzame Vrede, Poppodium 013, Prakken d'Oliveira, red., Refugee Foundation, S.P.E.A.K., Save the Children, Schone kleren campagne, SIMVO, SOMO, SOS Kinderdorpen, Stem op een Vrouw, Stichting Kifaia, Stichting UAF, Stichting Vluchteling, Teachers for Palestine, Terre des Hommes, The Rights Forum, TivoliVredenburg, Transnational Institute, Turks Islamitische Culturele Stichting Den Haag, Vereniging van Vrijzinnige Protestant, Vredesbeweging Pais, Vrienden van Tent of Nations Nederland, Vrijburg Amsterdam, War Child, We Are Changemakers, Wemos, World Islamic Mission Nederland, Zeezout, Zouka.

Polarisatie.

Door Erik Dries

78 % van de Nederlanders maakt zich zorgen over toenemende polarisatie. Dat is mooi. Dan is er zeker ook veel animo om er iets aan te doen. Maar dat kan een beetje tegenvallen, want polarisatie lijkt een proces te zijn dat zichzelf in standhoudt en zichzelf versterkt. Als je erin zit is het moeilijk om eruit te komen. En je raakt er heel makkelijk in verstrikt. Er is polarisatie in de wereld, op dit moment bijvoorbeeld

over de NAVO. Er kan polarisatie in een familie zijn. De geschiedenis en de huidige situatie laat zien dat er zelfs onder Quakers polarisatie kan ontstaan. Dus ik wil er meer van weten.

Ik heb twee dingetjes bedacht en twee artikeltjes gelezen. Hieronder brei ik dat in een kort stukje, in eigen woorden, in elkaar. Want hoe makkelijk ben ik er deel van. Mijn accent wil ik vooral leggen op het individu in dat veelvoorkomende en ingewikkelde groepsproces.

Wat is het?

Polarisatie is een proces waarin mensen over elkaar steeds meer gaan denken in termen van ‘wij’ tegenover ‘zij’. Er worden tegenstellingen gecreëerd, uitvergroot en verscherpt.

Is het slecht?

Is het slecht? Verschil van inzicht, en kritiek kunnen geven op elkaar is prima. Misschien moet je dat soms een beetje op de spits drijven om gehoord te worden en om veranderingen in gang te zetten. Door actief te zijn in het proces van polarisatie kan je je ook sterker gaan voelen, nog meer lid van de groep. Dus dat is oké.

Is het slecht? Polarisation leidt tot spanningen in groepen, en tussen groepen. Er kan dan niet meer constructief gecommuniceerd worden. Kan leiden tot vervreemding, vooroordelen, stereotypering, onbegrip, discriminatie en

Naar een cartoon gemaakt door de Oekraïense grafische kunstenaar Yuly Gani (1898 – 1973). In dit restaurant wordt slechts één klant bediend. Gepubliceerd in Krokodil magazine in 1953.

uitsluiting. Kan veel schade aanrichten aan relaties. En, uit onderzoek blijkt dat het de gezondheid en het algemeen welzijn aantast.

Hoe werkt het?

Drie basiswetten om het proces van polarisatie te kunnen begrijpen (van Bart Brandsma):

- 1- Polarisatie gaat niet per se over feiten, maar meer over beelden van anderen.
- 2- Polarisatie heeft brandstof nodig. (het groeit door het te hebben over tegenstellingen en daar beelden bij te maken. Het neemt af als er geen gerichte aandacht aan de tegenstellingen wordt besteed)
- 3- Polarisatie gaat over gevoelens en emoties. Het is iets anders dan het ontstaan van een conflict. Een conflict heeft meestal duidelijkheid over het wat, wanneer en wie. Bij polarisatie is dat minder duidelijk.

Dus als ik betrokken ben in een proces dat neigt naar polarisatie moet ik naar binnen en kijken in hoeverre 1, 2 en 3 meedoen.

Confucius zei: hoe scherper en meedogenlozer je jezelf beoordeelt, des te eerlijker en gunstiger je oordeel over anderen zal zijn.

Neurowetenschap

En dan heb je ook nog neurowetenschappers.

Door in je eigen sociale bubbel te blijven, heb je minder frictie tussen jezelf en anderen. En dat vindt het brein prettig. Het brein wordt er ook lui van en dan word je dus steeds minder goed in het omgaan met andersdenkenden. Bij die 'luie' hersenen springt het deel van de hersenen dat de emoties regelt heel snel in een discussie, waar helder nadenken handiger zou zijn.

Wereldbeeld

Andersdenkenden zijn een bedreiging. Een bedreiging voor ons wereldbeeld. Wij hebben blijkbaar een wereldbeeld. En zolang dat overeind blijft staan is dat een soort bescherming, geeft het zekerheid. We kunnen er alles wat op ons afkomt een plaatsje mee geven. Helder, opgeruimd, alles onder controle. Door anderen met andere gezichtspunten op voorhand al te zien als

niet te vertrouwen, dom of gek, beschermt het brein zich tegen aanvallen op het wereldbeeld. En behalve al die mensen die er andere denkbeelden op na houden (en mogelijk dus een bedreiging kunnen zijn), is de wereld nu ook zo onrustig, onzeker.

Verschillend wereldbeeld

Onzekerheid, dikke liefde en cognitieve dissonantie

Polarisatie hangt samen met de vraag hoe goed iemand tegen onzekerheid kan (volgens neurowetenschapper Jeroen van Baar). Nou, dat weet ik niet hoor. Nou ja. Hier moet ik misschien mijn eigen ideetjes invoegen.

- 1- Waar liefde dun is, zijn fouten dik. Een prachtig spreekwoord, ik meen uit Denemarken. Omgekeerd natuurlijk ook: waar liefde dik is, zijn fouten dun. Maar als je dus die andersdenkende niet meer mag, niet meer leuk vindt (om wat voor reden dan ook), dan worden de fouten vergroot waargenomen of voorgesteld. Ik moet nu ook denken aan een favoriet Quaker citaat 'Love is the first motion'.
- 2- Cognitieve dissonantie. Bekende term in de psychologie: het is moeilijk voor een mens om twee tegenstrijdige dingen in zijn hoofd evenveel waarde toe te kennen. Voorbeeld, de sekte weet dat de wereld morgen vergaat – en overmorgen worden ze gewoon wakker... wat nu te denken? Of 'roken is heerlijk' en 'roken is slecht voor mijn gezondheid'... wat nu te denken?

Dat laatste naar polarisatie vertaald: 'Ik vind jou aardig, je hoort bij mijn groep' én 'wat jij denkt en zegt is compleet anders dan hoe ik ernaar kijk'. Wat nu te denken? Hoe moet ik me nu tot jou verhouden?

Vooral als het niet alleen bij woorden van mij en van de andersdenkende blijft, maar als de woorden ook concrete acties/ activiteiten in gang zet. Dan

wordt het dus óf: ‘jij bent niet aardig meer. Jij hoort niet meer tot mijn groep/ ik hoor niet meer tot jouw groep’ óf: ‘wat jij zegt is niet compleet anders dan hoe ik ernaar kijk, ik pas mijn denken aan’.

Wat kan ik doen?

Zie bij ‘hoe werkt het’, en: hierover blijven nadenken. Confucius en al die andere wijze jongens lezen. En iets concreter misschien de adviezen van neurowetenschapper Mark Robert Waldman gebruiken:

- Praat zo langzaam mogelijk.
- Blijf op de ademhaling letten.
- Praat maximaal 30 seconden achter elkaar. Je kunt beter kleine stapjes maken en steeds tussendoor checken of de ander je begrijpt.

Is én/én denken mogelijk?

Roken is heerlijk én ik verpest mezelf ermee.

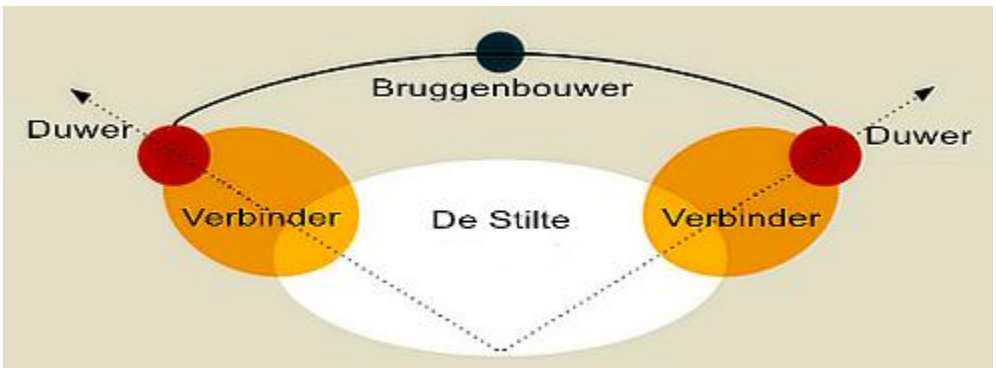
Jouw ideeën zijn goed én mijn ideeën zijn goed.

Ik weet het niet. Wat doe je op een tweesprong? (Heel vaak zijn dat trouwens driesprongen of zijn er allerlei geitenpaadjes). Wat doe je nu als we elkaar niet kwijt willen, en er een échte tweesprong is, en jij linksaf wil en ik rechtsaf?

Een mens kan zich toekomstige ontwikkelingen voorstellen. En kan (dan) altijd besluiten om te stoppen. Of niet?

Ene Newberg heeft nog een laatste tip:

Betrek dieperliggende persoonlijke waarden in je gesprek. “Hoewel onze opvattingen verder uiteen zijn gaan lopen, streven de meeste mensen via die diepere overtuigingen nog altijd naar ongeveer hetzelfde: een wereld waarin we in vrede met elkaar kunnen samenleven en waarin zoveel mogelijk mensen gelukkig zijn.” (*We willen toch allemaal veiligheid? red.*)

Illustratie van Bart Brandsma: hoe kun je verbinden?

De Nederlandse Quakers over Gaza

Minuut AV 2025/18 Rode lijn – brief aan de regering

Wij steunen het concern om een brief te sturen aan onze minister-president Dick Schoof, om ons uit te spreken richting onze regering, dat wij niet langer stil kunnen blijven wat betreft de escalatie in Israël en Palestina. Vanuit verschillende kanten is deze oproep gekomen. Met de woorden van Amnesty International: “op zondag 18 mei vormen duizenden mensen in rode kleding een rode lijn in Den Haag. *De actie is een initiatief van een breed collectief van maatschappelijke organisaties en betrokken burgers. De deelnemers lopen van het Malieveld naar het Vredespaleis en weer terug.*” Wij zijn deze zondag hier in Bennekom bijeen, dus de meesten van ons zullen niet in Den Haag zijn morgen. Wij zullen vanuit onze Algemene Vergadering onze regering dringend verzoeken zich in te zetten voor een staakt-het-vuren en voor het internationale recht.

Op 15 juni was er een tweede rode lijn demonstratie met 150.000 deelnemers, waaronder verscheidene Quakers.

Brief aan de regering

van de Algemene Vergadering van de Ned. Quakers 2025/18 Rode lijn – *Adressering (minister-president Dick Schoof), aanhef, toelichting van cc’s (minister Caspar Veldkamp, Tweede Kamer voorzitter Martin Bosma en voorzitter van de vaste Tweede Kamer commissie voor Buitenlandse Zaken Jesse Klaver) als hun naam en functie niet volledig in het e-mailadres opgenomen zijn; begeleidende tekst: Peter Spreij als schrijver*

18 mei 2025

Als Nederlandse Quakers, bijeen tijdens onze jaarlijkse algemene vergadering in Bennekom, doen we een dringend beroep op de Nederlandse regering om haar beleid richting Israël aan te scherpen.

Israël begaat tegen de Palestijnen onrecht dat verder gaat dan alles wat het eerder deed: militair, economisch en bestuurlijk geweld dat Palestijnen in groten getale het leven onmogelijk maakt of zelfs ontnemt, in strijd met het internationaal recht. Steun door de Nederlandse regering aan Israël, in welke vorm dan ook, is vanuit ons perspectief moreel onacceptabel geworden. We ondersteunen dan ook de symbolische ‘rode lijn’ die vandaag demonstratief ‘getrokken’ wordt in Den Haag tussen Malieveld en Vredespaleis.

We verwelkomen de constatering door minister Veldkamp op 6 mei, in een brief aan EU-buitenlandvertegenwoordiger Kallas, dat de acties van Israël tegen de Palestijnen te ver gaan. Blokkering van de verlenging van het EU-

Israël actieplan, dat ten grondslag ligt aan hun samenwerking, is echter volgens ons onvoldoende, gezien de ernst van het onrecht dat Israël begaat. Hamas en andere Palestijnse organisaties hebben veel misdaan. Dat rechtvaardigt niet het disproportionele geweld van Israël tegen een heel volk.

We verzoeken de Nederlandse regering dringend om elke economische en militaire samenwerking met Israël op te schorten zolang er geen staakt het vuren is in Gaza en zolang Israël militair in plaats van politieel optreedt in de bezette Westelijke Jordaanoever. We zijn graag bereid om dit verzoek in een gesprek toe te lichten en vanuit ons geloofsgetuigenis te motiveren.

We zullen dit verzoek ook toelichten richting de Israëlische ambassade in Nederland. We hopen ook met hen in gesprek te komen. We staan daarin ook open voor hun historisch gewortelde perspectief, in het besef dat de Jodenvervolgving in Europa waarvan wij erfgenamen zijn, daaraan medeschuldig is.

We gunnen Israël en Palestijnen een confederale staat in een ongedeeld land. Met Yossi Beilin en Hiba Husseinii hopen we dat dat alsnog mogelijk wordt. We willen alles doen dat in ons vermogen ligt om dat perspectief dichterbij te brengen, via onze contacten in Israël en Palestina.

Met Vriendengroet,

De Nederlandse Quakers bijeen in hun Algemene Vergadering op 16 – 18 mei 2025 in Bennekom,

namens hen

Peter Spreij, schrijver

Quakers over Israël, Iran en Gaza

Quakerverklaring over de escalatie van het conflict tussen Israël en Iran 17 juni 2025

Terwijl we met afschuw de recente escalatie van het conflict in het Midden-Oosten tussen Israël en Iran gadeslaan, roepen we alle partijen op om te onthouden dat oorlog niet onvermijdelijk is. In elke fase is er een mogelijkheid om vrede te stichten.

Grote branden in olieopslagtanks na een bombardement door Israël

We dringen er bij de Britse regering op aan haar belofte na te komen om te werken aan de-escalatie en vrede in de regio. Haar daden moeten haar woorden weerspiegelen. Het leveren van wapens en logistieke steun zal ons alleen maar verder leiden naar dood en verderf.

De wereldwijde aandacht voor de aanhoudende genocide in Gaza mag niet verslappen. Pas vanochtend werd opnieuw melding gemaakt van een massamoord, waarbij meer dan 50 Palestijnen werden gedood en 200 gewond raakten door Israëlische troepen terwijl ze wachtten op voedsel en humanitaire hulp in Gaza.

Voedseldistributie in Gaza volkomen onvoldoende en veel mensen worden er vermoord.

Ieder mens is uniek, kostbaar, een kind van God. We bidden dat liefdevolle harten en een koel hoofd de overhand krijgen in deze gevaarlijke tijd.

Engelse Quakers over Gaza

Quakers spreken als eerste Britse kerk hun overtuiging uit dat er genocide gaande is in Gaza

<https://www.quaker.org.uk/news-and-events/news/quakers-first-british-church-to-state-belief-that-genocide-underway-in-gaza>. 27 mei 2025

Tijdens hun jaarlijkse bijeenkomst dit weekend waren Quakers in Groot-Brittannië de eerste Britse kerk die hun overtuiging uitsprak dat de Israëlische regering genocide pleegt in Gaza.

"Wij geloven dat er genocide en massale ontheemding gaande zijn door de acties van de Israëlische regering en haar leger tegenover de bevolking van Gaza", aldus Quakers.

Dit sluit aan bij verschillende andere Quaker-organisaties wereldwijd, waaronder het American Friends Service Committee.

"Angst is wat er gebeurt als er geen liefde is." (Emily Provance, Swarthmore Lecture 2025)

Radicale vredeshandhaving vereist dat we ons bezighouden met de waarheid en deze erkennen, in al haar ongemak, complexiteit en wreedheid. Quakers hebben van oudsher de waarheid gesproken tegen de machthebbers. We moeten gehoor geven aan de ingevingen van liefde en waarheid in ons hart en nu onze stem laten horen.

Vorig jaar maakte de 'Meeting for Sufferings (in Nederland: de Landelijke Commissie) één minuut waarin ze zich aansloten bij de uitspraken van het Internationaal Gerechtshof, waarin werd gesteld dat de term apartheid een accurate beschrijving was van de situatie in bezet Palestina en dat er een aannemelijk risico op genocide in Gaza bestond. Meeting for Sufferings voelde zich genoodzaakt zich uit te spreken na directe getuigenissen van Quakers en vredeswerk in Palestina en Israël al tientallen jaren..

Sindsdien hebben we met afschuw toegekeken hoe de Israëlische regering de collectieve bestraffing van Palestijnen voor de gruwelijke, ongerechtvaardigde misdaden van Hamas op 7 oktober 2023 heeft verscherpt.

De afgelopen drie maanden zijn we getuige geweest van de opzettelijke massale uithongering van een volk en de ontmanteling van bijna alle

ziekenhuizen en gezondheidsvoorzieningen in Gaza. We hebben de gedwongen verplaatsing van Palestijnen gezien en een uitgesproken intentie om hen uit Gaza te verdrijven. We hebben Israëlische ministers haat tegen Palestijnen horen aanwakkeren en hen horen de-humaniseren. We hebben taal gehoord en acties gezien die niet te rechtvaardigen zijn en die de kern van onze gemeenschappelijke menselijkheid raken.

Chaos bij de enkele voedseldistributieposten die er nog zijn en waar vaak op hen geschoten wordt, met vele doden tot gevolg.

In een wereld waar we in veel landen gevallen zien van schandalige onmenselijkheid, dehumanisering en de wrede acties die voortvloeien uit het ontkennen van de waarde en waardigheid van iedereen, is wat er in Gaza gebeurt niet minder verschrikkelijk omdat het niet uniek is. Al vele jaren hebben Quakers vredeswerk in Palestina en Israël verricht en dat geeft ons een bijzondere ervaring om over deze kwestie te spreken. Het feit dat we het over Gaza hebben, ontslaat ons niet van onze verantwoordelijkheid om te leren over en te reageren op andere wrede daden in de wereld.

We begrijpen dat de term ‘genocide’ volgens het internationaal recht aan bepaalde strenge criteria moet voldoen. Het betreft specifieke daden die worden gepleegd met de bedoeling een nationale, etnische, raciale of religieuze groep geheel of gedeeltelijk te vernietigen. Genocidedeskundigen zijn er duidelijk over dat genocide niet één overweldigende, afschuwelijke daad is, maar een proces met vele fasen.

Met dit in gedachten, en geleid door de getuigenissen en het oordeel van Palestijnen, Israëliërs, en genocide- en juridische experts waar we naar kijken

en mee samenwerken, zijn we daarom genoodzaakt te zeggen dat we geloven dat er genocide en massale ontheemding gaande zijn in de acties van de Israëlische regering en haar leger tegenover de bevolking van Gaza, en erkennen dat een juridisch oordeel hierover een zaak is voor de internationale rechtbanken.

We weten dat dit woord bij velen in de Joodse gemeenschap diepe en reële angst oproept. Angst dat de term 'genocide' antisemitisme aanwakkert, dat het hun Joodse kernidentiteit en veiligheid aantast. Dat het een complex, existentieel conflict reduceert tot een simpel verhaal van 'goed' en 'kwaad'. We erkennen het historische gewicht van deze term voor Joodse mensen, tegenover eeuwen van anti-Joodse haat en misdaden, en de ultieme horror en genocide van de Holocaust. We erkennen de geschiedenis en de huidige realiteit van anti-Joodse haat in het Verenigd Koninkrijk, een haat die wereldwijd werd geëxporteerd door Britse en andere Europese koloniale bevoegdheden. We erkennen de historische en huidige rol van de Britse staat in het creëren van de context van dit conflict en de tragedie die we zich nu zien afspeelen.

Centraal in het Quakerisme staat de ervaring dat er iets van God in iedereen schuilt. Vanuit dit geloof – dat alle mensen uniek, kostbaar en kinderen van God zijn – volgen alle andere getuigenissen. We verafschuwen daarom racisme, inclusief antisemitisme, in al zijn vormen. We rouwen om de pijn en angst die onze vrienden in Joodse gemeenschappen op dit moment ervaren.

We zien en steunen degenen in Joodse gemeenschappen en in Israël die zich inzetten voor vrede en rechtvaardigheid voor het Palestijnse volk.

En dus kunnen we niet duidelijk genoeg zeggen: het is deze huidige Israëlische regering die ons ertoe aanzet te zeggen dat zij naar onze mening genocide pleegt. Joden plegen geen genocide. Het Israëlische volk pleegt geen genocide. Wij verafschuwen, en zullen elke poging bestrijden, om onze woorden te gebruiken om anti-Joodse en antisemitische haat of geweld aan te wakkeren, of te plegen. Wij verafschuwen, en zullen elke poging bestrijden, om het bestaan van Israël of het recht van het Israëlische volk om in vrede en veiligheid te leven in twijfel te trekken.

Het is ook een principe van het Quakerisme dat geweld nooit het antwoord kan zijn. Dat de middelen net zo belangrijk zijn als het doel. Dit is onze vredesgetuigenis die ons er al meer dan 350 jaar toe brengt alle oorlog en alle geweld te allen tijde te mijden. Wij roepen op tot een einde aan het geweld in Gaza – tot een einde aan de moord op Palestijnen en tot de terugkeer van

de Israëlische gijzelaars naar huis. We roepen Palestijnen en Israëliërs op om veilig te zijn en een bloeiend en vreugdevol leven te leiden in hun thuisland. Iedereen verdient een plek om te wonen waar ze zich niet bang hoeven te voelen. Ons jarenlange werk voor vrede leert ons dat veiligheid voor sommigen, gekocht met de onzekerheid van anderen, onze collectieve menselijkheid aantast en slechts tijdelijk is. Vrede kan nooit worden bereikt door de systematische onderdrukking van anderen.

Daarom gebruiken we het woord 'genocide' na diepgaand inzicht. We gebruiken dit woord om ogen, geesten en harten te openen. We gebruiken dit woord in de diepe hoop dat de daden die het beschrijft zullen stoppen.

Quakers erkennen dat dit conflict niet op 7 oktober 2023 begon. Lees meer over ons jarenlange werk om een einde te maken aan de Israëlische bezetting van Palestina en bij te dragen aan een rechtvaardige vrede voor alle Palestijnen en Israëliërs.

<https://www.fcni.org/updates/2024-04/quaker-statements-war-gaza>

AFSC-verklaring over Gaza

Vraag het Congres om levensreddende hulp voor Gaza te eisen

<https://afsc.org/action/tell-congress-demand-lifesaving-aid-gaza?ms=WEB25LP1211GR>

AFSC = Amerikaanse Quaker Hulporganisatie die hulp in Gaza biedt.

De humanitaire crisis in Gaza heeft catastrofale proporties aangenomen. Sinds 2 maart 2025 heeft Israël – met volledige steun van de VS – de toegang tot voedsel, water, medicijnen en humanitaire hulp in Gaza ernstig beperkt. Israël blijft ook doorgaan met grootschalige bombardementen in Gaza.

AFSC deelt nog voedsel uit in Gaza

Palestijnen, waaronder veel kinderen, sterven door hongers, ondervoeding en ziekte. Toch blijven de VS (en Nederland, red.) wapens naar Israël sturen en politieke steun bieden, ondanks al het lijden.

Het Congres moet nu actie ondernemen om een einde te maken aan de genocide in Gaza. Dring er bij gekozen functionarissen op aan te stoppen met het sturen van wapens naar Israël. Vraag hen te eisen dat Israël onmiddellijk hulp naar Gaza toelaat om levens te redden.

Schilderen in het Lake District

Door Erik Dries

Ik ga van maandag 22 tot vrijdag 26 september een cursus schilderen/ tekenen leiden en begeleiden. In Engeland, in Glenthorne Quaker Centre & Guest House. Glenthorne ligt midden in het Lake district, een erg inspirerende plek.

Ben je zelf geïnteresseerd of ken je mensen die in deze week op deze mooie plek wel zouden willen werken aan hun creatieve vaardigheden, laat dat dan even weten.

Dit is de aankondiging van Het Glenthorne Quaker Centre:

Kunst, Geest en Leven

Nog 11 plaatsen beschikbaar, £530, Maandag 22 - vrijdag 26 september.
Geleid door Erik Dries

Geen competitie, geen pronken, gewoon genieten van het creëren. En een beetje nadenken over de relatie tussen kunst, spiritualiteit en leven. Elke ochtend is er een korte eredienst die je misschien wilt bijwonen. Deze wordt gevolgd door begeleid leren en oefeningen. Na de lunch is er tijd om aan je eigen kunst en vaardigheden te werken, maar ook om gewoon tijd buiten door te brengen. Sommige avonden wil ik graag een eredienst delen. Neem je eigen tekenmateriaal mee. Erik heeft in zijn leven als kunstenaar voornamelijk aquarel, acryl en digitale media verkend. Hij heeft de kinderkamer van het Quakerhuis aan de Stadhouderslaan in Den Haag in een bos omgetoverd. Hij maakt spelletjes, kalenders, ansichtkaarten en boekenleggers. Hij faciliteert de kunstretraites in Congénies, Frankrijk.

Zendbrief van de Centraal-Europese Quakers

5-8 juni 2025 Terezín, Tsjechië

Door Liz Coling en Paweł Milka, schrijvers Centraal-Europese Jaarvergadering

Aan Vrienden overal, Ahoj, Witajcie, Welkom!

We sturen u groeten van liefde en hoop vanuit de bijeenkomst van de Centraal-Europese Jaarvergadering, gehouden in Terezín (Theresienstadt), Tsjechië, zowel fysiek als online, van 5 tot en met 8 juni 2025. (Terezín ligt ong. 60 km ten noorden van Praag.)

We kwamen bijeen in Terezín in tijden die zwaar zijn voor Europa en de wereld. Terezín draagt de herinnering aan groot lijden met zich mee, maar getuigt ook van de volharding van de menselijke geest. In deze sfeer kwamen we niet bijeen in wanhoop, maar op zoek naar hoop, vrede en spirituele vervulling.

Dit is nog een jonge Jaarvergadering - en we verheugen ons over de groei ervan. We hebben dit jaar onze eerste 17 Vrienden als lid mogen verwelkomen. Dit bracht een gevoel van nieuwe energie en enthousiasme met zich mee. Met deze vreugde kwam ook de behoefte om samen te onderzoeken hoe we mensen die nieuw zijn in de Quaker-levensstijl verwelkomen en begeleiden. Wat maakt iemand tot een Vriend? Hoe maken we een goed afweging als het gaat om lidmaatschap en wel op een manier die open is betrouwbaar en geworteld in onze traditie?

We wendden ons tot de eerste Vrienden voor wijsheid, waaronder het voorbeeld van Margaret Fell, die sprak over de innerlijke ervaring die iemand tot een Quaker maakt – geen uiterlijke tekenen, maar de transformatie die voortkomt uit het horen en volgen van de stem van de Levende Geest. Haar woorden hielpen bij onze reflecties en we waren zeer dankbaar voor de stemmen van Vrienden die hun ervaringen en vragen met openheid en inzicht deelden.

We vroegen ook: Wat helpt iemand om na zijn eerste Quaker-bijeenkomst te blijven? Dit leidde ons tot gesprekken over welkom heten, over helderheid van identiteit en over hoe we onze getuigenissen op een zichtbare en uitnodigende manier beleven. We blijven zoeken naar manieren om nieuwkomers kennis te laten maken met de essentie van het Quakerisme: de stilte, het vertrouwen in het Inwaards Licht, de toewijding aan vrede, rechtvaardigheid en gelijkheid.

De aanwezigheid van gezinnen en jongeren bracht vreugde en diepgang in

onze bijeenkomst. Spelende kinderen en nieuwsgierige jongeren herinnerden ons aan het leven en de toekomst van onze bijeenkomsten.

We keken naar een film over een pianist die in het getto van Theresienstadt woonde. We waren ontroerd door de getuigenissen van mensen die zelfs in de donkerste tijden waardigheid en vreugde probeerden te bewaren door middel van muziek. We hadden de gelegenheid om de plaatsen van het gettonomonument te bezoeken en hadden vervolgens tijd voor diepgaande gesprekken, waarbij onze gedachten en harten onvermijdelijk gericht waren op de huidige situatie in Gaza en het Midden-Oosten. We steunen in gebed het leiderschap in de regio en de wereld.

De Russische agressie tegen Oekraïne en de vervolging van gewetensbezwaarden in beide landen is een grote duisternis die veel liefde vereist om te overwinnen.

We waren verheugd een verslag te horen over het pastorale bezoek van EMES en CEYM aan Oekraïne en de groeiende belangstelling voor het quakerisme in het land. We hopen nauwere spirituele relaties op te bouwen en met de tijd nieuwe Oekraïense leden te verwelkomen. Gedurende onze tijd samen was er een stille kracht in onze wijdingssamenkomsten, een diepbeleving van delen van gedachten en gevoelens in ons zoeken naar wijsheid. Er waren menten met door de Geest geleide bijdragen die ons bij elkaar brachten, ondanks onze verschillende talen en achtergronden.

We verlaten Theresienstadt met een hernieuwd verantwoordelijkheidsgevoel: om met vertrouwen te leven als Vrienden in onze landen en gemeenschappen, en om tekenen van hoop te zijn, waar we ook zijn.

In Vriendschap en het Licht.

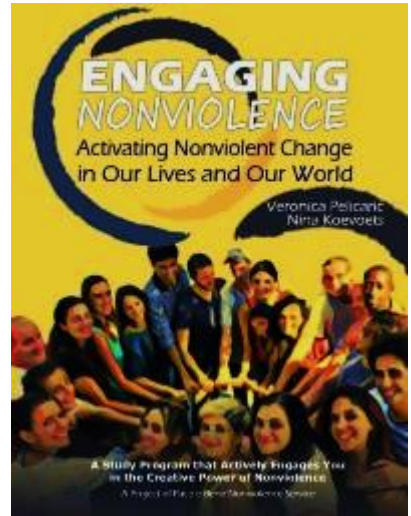

Wijdingssamenkomst buiten in Terezín, Tsjechië
42

Geweldloosheid

Door Veronica Pelicarić en Nina Koevoets

Een studieprogramma dat je actief inzet in de creatieve kracht van Geweldloosheid. Uitgegeven bij Pace e Bene Press ISBN-13: 978-0-9978337-2-0. Te bestellen op Amazon.com zonder portokosten! € 23,98 Dit is een studie- en actiegids in vijftien delen, die deelnemers een breed scala aan principes, verhalen, oefeningen en leesmateriaal biedt om de kracht van creatieve geweldloosheid voor persoonlijke en sociale transformatie te leren, te beoefenen en ermee te experimenteren.

In dit boek leer je krachtige methoden om geweld en onrecht te bestrijden en rechtvaardige en vreedzame alternatieven voor geweldloosheid te ontwikkelen. Engaging Nonviolence is ontworpen om je vermogen te vergroten om deze methoden te gebruiken om het directe, structurele of culturele geweld aan te pakken dat voor jou het belangrijkste is. We nodigen je uit om deel te nemen aan deze verkenning en het experimenteren met geweldloosheid. Dit boek is ontworpen met een leerproces in kleine groepen in gedachten en zal in een breed scala aan contexten en situaties van pas komen. Het kan worden geleid door mensen met minimale ervaring als facilitator of door mensen met een aanzienlijke achtergrond in het leiden van groepsprocessen. Elke sessie duurt 2 tot 2,5 uur en begint met duidelijke instructies voor elk element en elke oefening. Over het algemeen heeft een sessie de volgende structuur:

- Het begint met een kort welkomstwoord en geeft een overzicht.
- Dit wordt gevolgd door een opening die centrering en focus biedt. Soms omvat dit een citaat of een vorm van meditatieve reflectie.
- Elke sessie biedt vervolgens verschillende leer- en zijnsstijlen: oefeningen voor grote groepen, verhalen vertellen zonder geweld, reflecties in kleine groepen, momenten van creatieve expressie (met behulp van verschillende kunstvormen), rollenspellen en een nabespreking. In al deze onderdelen moedigen we deelnemers vaak aan om te reflecteren op en hun eigen levenservaring te eren.
- Het laatste deel van elke sessie richt zich op de afsluiting en voorbereiding op de volgende sessie. Deelnemers worden uitgenodigd om hun voortgang bij te houden door middel van een dagboek en soms om het vereiste materiaal voor de volgende bijeenkomst te lezen.

Quakers in Bennekom over geweldloosheid

(Aansluitend bij het boek Engaging Nonviolence van de vorige bladzijde)

Door Marlies Tjallingii

Gesprek bij de Midden en Zuid Nederlandse Quakers over Geweldloosheid in het nieuwe onderkomen dat we huren in het Mooi Leven huis in Bennekom.

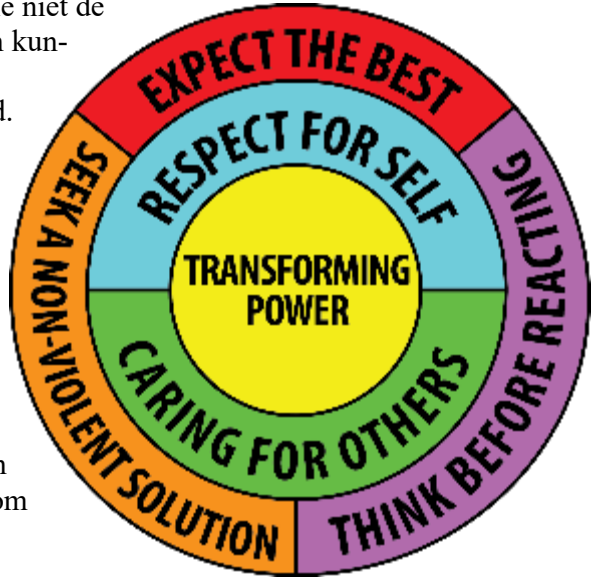
Op zondag 22 juni spraken we in Bennekom over het oefenen in weerbaarheid naar aanleiding van het boek van Veronica Pelicaric en Nina Koevoets. David Postma leidde het gesprek in met persoonlijke ervaringen.

**ENGAGING
NONVIOLENCE**

Een belangrijke vraag is: hoe kunnen we onszelf scholen in weerbaarheid? Dit is niet alleen theorie, maar het gaat om een diepe transformatie: als het echt spannend is, kunnen we dan staande blijven in onze geweldloosheid. Hoe kunnen we dat oefenen samen? Daarover hebben we samen uitgewisseld.

We hebben ervaring met de basiscursus Alternatieven voor geweld van de Stichting voor Actieve Geweldloosheid. Ook hebben een aantal van ons de AVP (Alternatieven voor Geweld Project) dat in Amerika is ontwikkeld. David vertelde ook over zijn eigen ervaringen bij Extinction Rebellion. Hier worden mensen ook getraind in het geweldloos blijven. Helaas zijn er ook deelnemers aan demonstraties die niet de geweldloze manier van handelen kunnen vasthouden.

Ons gesprek is nog niet afgerond. Hoe mooi zou het zijn als we ons scholen in de lessen van het boek en dan in onze eigen gemeenschappen de cursussen gaan realiseren. De draad weer oppakken die we ooit begonnen zijn met AVP en andere cursussen. De inspiratie was er in ons samenzijn na de wijdingsamenkomst in het Mooi Leven huis in Bennekom

Caring for others zorg voor anderen ballon in een AVP workshop

Hoe meer wapens Europa koopt, hoe onveiliger het wordt

Door Gatool Katawazi van de Correspondent

Europa heeft geen gebrek aan verdediging, het is al tot de tanden gewapend, meent de Britse onderzoeker Khem Rogaly. Europa is al een militaire macht van formaat. Nog meer defensie maakt ons alleen maar afhankelijker van de Amerikanen en – erger – destabiliseert onze democratieën en het klimaat. Via een videoverbinding vertelt hij over zijn onderzoek de afgelopen maanden. Europese leiders kiezen voor meer wapens. Maar, zegt Rogaly, ‘het hele idee van het opschalen van defensie berust op verkeerde aannames’. De huidige Amerikaanse president heeft weinig op met Europa. Donald Trump zei bijvoorbeeld: ‘De Europese Unie is opgericht om de Verenigde Staten te naaien’, Dat veel Europese NAVO-landen niet voldoen aan de afgesproken defensienorm, is voor hem een bron van voortdurende frustratie. In de woorden van Trump: ‘Als ze niet gaan betalen, ga ik ze niet verdedigen.’

Rogaly wijst op de cijfers: sinds 2014 zijn de militaire uitgaven van landen in Centraal- en West-Europa met 43 procent gestegen. Het Verenigd Koninkrijk – zesde plek wereldwijd als het gaat om militaire uitgaven – spendeert nu meer dan in de Koude Oorlog. Duitsland staat op de vijfde plaats, blijkt uit gegevens van kennisinstituut SIPRI, dat al jaren de wereldwijde wapenhandel in kaart brengt.

‘Het idee dat deze landen geen militaire machten zouden zijn, of dat zij hun krijgsmacht verwaarlozen, is simpelweg onjuist’, zegt Rogaly. Niet alleen de uitgaven stijgen, ook de wapenimport verdubbelde in Europese NAVO-landen. Frankrijk en het VK beschikken bovendien over een eigen kernwapenarsenaal. Zowel Frankrijk als het VK investeert fors in militaire aanwezigheid buiten Europa. Ze zijn actief in Afrika, het Midden-Oosten en de Stille Oceaan: regio’s waar ze historisch gezien koloniale belangen hadden en vandaag de dag nog invloed willen behouden. Het VK gaat daarin verder dan Frankrijk: het volgt de strategie om altijd en overal militair te kunnen ingrijpen, of dat nu via land-, zee- of luchtaanvallen is. De Britten hebben daarom militaire basissen verspreid over de wereld.

Op Cyprus bijvoorbeeld liggen nog altijd twee grote Britse militaire basissen. Europese landen investeren zeker, meent Rogaly, maar vaak voor doeleinden die niet direct gaan over het verdedigen van het eigen grondgebied. Soms gaat het over het behoud van invloed als voormalige koloniale macht, en soms – zoals op Cyprus – dient het vooral Amerikaanse belangen.

Stille Rebelle

*Hebzuucht, haat en onbegrip vernietigen onze aarde
Wij doorbreken dit patroon met onze Stille Rebelle
In stilte beoefenen wij aandacht en compassie voor de aarde en al
haar bewoners*

Zie de website: <https://stille-rebellie.nl/>

Iedere 2e zondag in de maand komen we op een openbare plek bij elkaar om samen te zitten in stille aandacht. We doen dit gelijktijdig op (steeds meer!) plaatsen in Nederland: Alkmaar, Amsterdam, Arnhem, Breda, Den Haag, Deventer, Groningen, Haarlem, Leeuwarden, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg, Utrecht (2 plekken), Zeist, Zutphen, Zwolle. We verzamelen om 11:45 en zitten stil van 12:00 tot 12:30.

“Het meest radicale dat je op dit moment kan doen, is volledig aanwezig zijn bij dat wat er in de wereld gebeurt.”

-- Joanna Macy --

De beoefening is traditie-neutraal, iedereen is welkom om op een eigen manier - in stilte - mee te doen Voor 5 minuten tot een half uur. Alles is goed. Neem zelf een kussen, stoel of bankje mee. Vooraf aanmelden is niet nodig. De ‘bel’ klinkt om 12:00, zorg dat je er op tijd bent.

Stille Rebelle Den Haag

De Stille Rebelle (Stille Actie of Silent Rebellion) is een initiatief van mensen uit Extinction Rebellion.

Waarom lopen daar zoveel mensen met hesjes aan?

Door INLIA, (Internationaal Netwerk van Lokale Initiatieven met Asielzoekers.)

Langs volle terrassen in de Groninger binnenstad ging het. De 20-kilometer-route van De Nacht van de Vluchteling begon vroeg in de avond. Een lange rij wandelaars toog door het centrum. “Waarom lopen daar zoveel mensen met hesjes aan?”, vroegen de terrasbezoekers zich af.

“Dat wilden we uitleggen”, glimlacht Jesse van Team INLIA. Het team van 13 vrijwilligers en medewerkers liep ruim 5700 euro bijeen met de 20-kilometerroute. Dit jaar waren er voor het eerst routes in Groningen en de lopers hier haalden zo’n 125.000 euro op voor vluchtelingen in o.m. Myanmar, Bangladesh en Congo. Landelijk was de opbrengst bijna 1,8 miljoen.

Jesse had eigenlijk graag de 40-kilometerroute gedaan, maar de rest van het team wilde deze eerste keer liever beginnen met 20 kilometer. Lang genoeg; je bent dik vier uur onderweg. Jesse verzoon daarop een extra uitdaging voor zichzelf: hij liep met een bepakking van 12,3 kilo. Het gewicht verwijst naar het aantal mensen dat wereldwijd op de vlucht is: tegen de 123 miljoen.

Mensen sponsorden hem prompt met € 12,30. “Een mooi bedrag opgehaald, lekker gewandeld en mooie gesprekken gevoerd”, vat hij de tocht samen.

“Al keuvelend vlogen de kilometers om”, zegt ook dominee Gert Wybe van der Werff, die met zes andere leden van de Protestantse Streekgemeente Oost-Groningen meedeed aan de 10-kilometerwandeling. “Fijn om zoveel hartelijkheid te ontmoeten! Gelukkig zijn er toch nog heel veel gastvrije mensen in ons land...”

Wie de 40 kilometer liep, kon ’s nachts terecht bij ’t Loughoes in Eelde, het ontmoetingscentrum van de Dorpskerk Eelde. Acht vrijwilligers van de Protestantse Gemeente daar zaten paraat. INLIA gaf bij de uitgang een ledkaarsje aan de wandelaars. Met de tekst: “Geef licht in donkere tijden”. De laatste wandelaars kwamen nog tegen vijven, daarna konden de vrijwilligers naar huis.

Zij kregen van een van de lopers allemaal nog een sticker opgeplakt: een foto van een onderscheiding, onder het motto ‘Jij verdient een lintje’. Een ludieke actie. Zo was de inmiddels vertrokken minister Faber er toch nog een beetje bij, deze nacht.

Vrienden in het hele land

Lokale/regio Quaker bijeenkomsten:

Je bent van harte welkom!

Van leden wordt verwacht dat ze financieel bijdragen aan (zie bankrekeningen hieronder):

1. De landelijke (jaarvergadering) Quakers
2. De lokale/regiogroep (maandvergadering)
3. Abonnement op de Vriendenkring

Iedereen kan ook bijdragen aan het Quakerhulpfonds voor giften voor Quakerprojecten (al of niet vermelden welke)

Quaker Secretariaat: Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers).

(Marlies Tjallingii) e-mail: secretariaat@quakers.nu. Website: quakers.nu

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering: Jethro Zevenbergen, penningmeester@quakers.nu. Bankrek. NL 65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers.

Quaker Bibliotheek: Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, open op afspraak 'Bibliothecaris' Marianne IJspeert, tel. 020-6125703 (06-12730475).

Quaker Literatuur: e-mail: literatuur@Quakers.nu. Bankrek.: NL 65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers, m.v.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering: Schrijver: Marianne IJspeert, W. de Zwijgerlaan 21-III, 1056 JD Amsterdam tel. 020-6125703, e-mail: mijquak.1@online.nl Bankrek.: NL 81 INGB 0004 9200 51 t.n.v. A'damse MV Quakers.

Driebergen groep: Quakers Villa Xaverius, Rijsenburgselaan 11, 3972 EG Driebergen- Rijsenburg, contact: Quakers@marielke.nl.

Haagse Maandvergadering: Schrijver: Erik Dries, e-mail: haagsevrienden@Quakers.nu, Haagse Maandvergadering, Stadhouderslaan 8, 2517 HW 's-Gravenhage. tel. 070- 3600621, Bankrek.: NL 54 TRIO 0320 1956 78. t.n.v. Haagse Vrienden, Quakers.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Els Ramaker, Prinses Marijkelaan 31, 4002 AT Tiel, tel. 0344 606818/0636361350, e-mail: els@ramaker.me, Bankrek.: NL 67 TRIO 0197 6518 52 t.n.v. MZNMV Quakers.

Deventergroep: Inlichtingen: Frieda Oudakker 0644794366, email: friedaoudakker@gmail.com.

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Kees Nieuwerth; Hoofdstraat 26; 9514 BE Gasselternijveen; k.nieuwerth@wxs.nl. Bankrek.: NL 07 TRIO 0320 1956 51 t.n.v. Quakers NON MV.

Quaker Hulpfonds: Schrijver: Corien van Dorp. Bankrek: NL 94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds, Quakers. Email: hulpfonds@quakers.nu.

Vrienden voor Brussel (VVQREA): Schrijver: Corien van Dorp, tel: 070-3867309. E-mail: vvqrea@gmail.com. Bankrek. NL 93 TRIO 0391 2219 65 - t.n.v.: Vrienden van de Quakerraad.

Vriendenkring: Per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs van de Vriendenkring: €30,- voor Nederland en €75,- voor Buitenland (ook Europa). NL 65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers met vermelding van 'Abonnement Vriendenkring'. E-mail: vriendenkringredactie@gmail.com

Waar zijn Quakerbijeenkomsten?

Wijdingssamenkomsten in Nederland en België

‘Quakers en ik’ do 17 juli online 20.00-21.00.

Opgeven bij marliestjallingii@home.nl (niet in augustus)

Amsterdam	Iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam, info: 020-6125703 email: mijquak.1@online.nl
Antwerpen	Geen vaste tijdstippen	Info: Jan Peeters, tel.: 0032.15.24 75 10 email: boekrijk@hotmail.com
Bennekom	MiZuNe 2e en 4e zondag vd maand, 10.30 neem contact op met Els Ramaker	Nieuw: Mooi Leven Huis Langhoven 4, 6721 SR Bennekom. els@ramaker.me . De 2e zondag: een gesprek vanuit de stilte en wijdingssamenkomst tot 11.30.
Brussel	Iedere zondag 11.00 https://quakers-belux.org	Quaker House, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Den Haag	Iedere zondag 10.30 Info: tel. 070-3600621	Stadhouderslaan 8, Den Haag. Kinderen zijn altijd welkom. Email: haagsevreunden@quakers.nu .
Driebergen	Iedere 1 ^e zondag v.d. maand 10.30.	Onze kinderen verheugen zich op gezelschap! Voor informatie: 0648255846 of per mail: Quakers@marielke.nl
Deventer	Iedere 3 ^e zondag vd mnd. Om 10.30 Gespreksavond: 1 ^e dinsdag vd maand 15.00.	Meester Geertshuis, Assenstraat 20, Meld je aan en info bij: friedaoudakker@gmail.com of tel. 0644794366,
Gent	2 ^e maandag 20.00 (alleen online) en 4e zondag 10.30. (life in Gent en online)	In Buurthuis Het Hoeveke Patijntjestr. 62. Gent. quakersgent@aol.com Zie: www.facebook.com/QuakersGent
Groningen	2 ^e en 4 ^e zondag 10.30 in De Poort, Moesstraat 20, 9717 JW Groningen,	Kinderen zijn welkom! Graag tevoren doorgeven aan: Kees Nieuwerth e-mail: k.nieuwerth@wxs.nl ; tel. 050-5712624
Zwolle	2 ^e wo van de maand (9 juli) 17.30-19.00. (niet in augustus)	Stil-Snap Hap, aanmelden bij marliestjallingii@home.nl . of 06-23869715

Iedere Zondag Online Wijdingssamenkomst. Dit is link ernaartoe:

<https://us02web.zoom.us/j/89072800318?pwd=Y3pIbHZjdjR-sYkt6ajJIRDILUVk4OT09#success>

Onder onze korenmaat vandaan komen

Uit: <https://www.friendsjournal.org/coming-out-from-under-our-bushel/>

Vroeger:

Links: Quakermartelaar Mary Dyer werd in 1660 opgehangen in Boston Commons nadat de Massachusetts Bay Colony Quakers uit de kolonie had verbannen. Rechts: James Nayler werd in 1656 beschuldigd van godslastering nadat hij de intocht van Christus in Jeruzalem had nagespeeld.

Recent:

Links: In 2013 blokkeerden demonstranten Ken Ward en Jay O'Hara met een kreeftenboot zes uur lang een lading steenkool uit de Appalachen van 40.000 ton. Rechts: Meer dan 50 mensen bidden voor de poorten van een kolencentrale in Bow, New Hampshire, aan het einde van een klimaatpelgrimstocht uit 2017 die in Dover, New Hampshire, was begonnen. Na de dienst zette een kleinere groep een kampement op om de spoorlijn naar de centrale te blokkeren. De tekst op het protestbord is: Raise your voice not the sealevel. (Verhef jouw stem, niet de zeespiegel).

Voedselhulp door AFSC in Gaza,

Terwijl de hongersnood in Gaza toeneemt, doet het team van AFSC er alles aan om humanitaire hulp te bieden, ondanks de buitengewone obstakels. De afgelopen weken hebben AFSC en partners dagelijks meer dan 4000 maaltijden verstrekt aan ontheemde Palestijnen.